

■ **EXPERT IN DE KLAS 3**

- **HET CREËREN VAN AANBOD VOOR HET BUITENGEWOON ONDERWIJS**
- **VERSLAG VAN DE PILOTS**
- **RAPPORT *EEN AUTISMEVRIENDELIJK MUSEUMBEZOEK ... HOE DOE JE DAT?***

COLOFON

Redactie

Bart De Nil

Auteurs

Bart De Nil, Sven De Martelaere

Tekstredactie

Annemie Vanthienen

Vormgeving

Annemie Vanthienen

Verantwoordelijke uitgever

Marc Jacobs, FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51, 1000 Brussel

Wettelijk Depot

D/2011/11.524/20

Brussel, augustus 2013

Met steun van de
Vlaamse overheid

De Creative Commons Naamsvermelding-Niet-commercieel-Geen Afgeleide werken 2.0 België Licentie is van toepassing op dit werk.

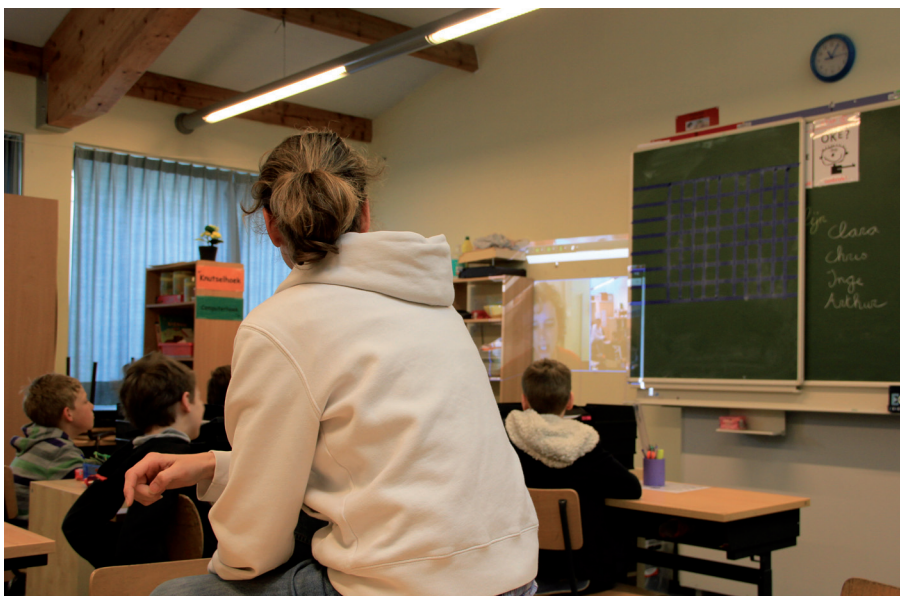
Ga naar <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/> om deze licentie te bekijken.

INHOUD ■

EXPERT IN DE KLAS 3	4
Piloot 1. Webconferentieverbinding tussen Museum Huis van Alijn en MPI GO! De Oase in Gent.....	6
Piloot 2. Webconferentieverbinding tussen Collectie Ghysels (Musea Antwerpen) en Mytylschool in Brasschaat.....	8
EEN AUTISMEVRIENDELIJK MUSEUMBEZOEK ... HOE DOE JE DAT?	11
Wat is autisme?.....	11
Hoe kan je een museumbezoek aanpassen ?.....	14
Heel veel tips en wat nu?	17
Wil je nog meer weten?	18
BIJLAGEN	19

■ EXPERT IN DE KLAS 3

In opdracht van minister Joke Schauvliege ontwikkelde FARO samen met enkele partners de methodiek *Expert in de klas*. Met *Expert in de klas* krijgen leerlingen les via een webconferentieopstelling. Dit creëert een unieke kans om kennis van buiten de schoolmuren op een interactieve manier binnen de vertrouwde

klasomgeving over te brengen. Leerlingen maken op deze manier kennis met de werking van erfgoedinstellingen zoals musea, archieven, erfgoedbibliotheken enzovoort.

Op 6 mei 2010 werd in Gent een demonstratieles gehouden. Twee klasjes van een basisschool in Mariakerke stonden via een beeldscherm in direct contact met het restauratieatelier van archief Amsab-ISG in Gent. Twee papier- en boekrestauratrices toonden de leerlingen live de knepen van het vak. Het jaar daarop gingen enkele erfgoedinstellingen aan de slag met het

didactisch frame dat voor *Expert in de klas* werd ontwikkeld en creëerden een aanbod voor het onderwijs: www.expertindeklas.be. Tientallen scholen kregen toen *in real time* toegang tot het educatieve aanbod van onder andere het Museum Plantin-Moretus (Antwerpen), Museum Huis van Alijn (Gent), het Speelgoedmuseum (Mechelen) en het restauratieproject van een middeleeuwse kogge (door het agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel).

In de nota *Groeien in cultuur* (2012) van de ministers Pascal Smet en Joke Schauvliege wordt *Expert in de klas* gezien als een methodiek om door middel van ICT een brede leer- en leefomgeving te creëren.

In de onderzoeksrapporten *Erfgoededucatie in het Vlaamse onderwijs* (2007) en *Van denken naar doen* (2008) komt naar voren dat in het buitengewoon onderwijs significant minder aandacht besteed wordt aan erfgoededucatie dan in het lager of algemeen secundair onderwijs. Uit de enquêtes en focusgroepen die in het kader van deze onderzoeken werden gevoerd blijkt immers dat de erfgoedsector zijn aanbod vooral toespitst op het lager onderwijs en het ASO: "Tevens denkt men dat het aanbod van de instelling/organisatie/vereniging het meest geschikt is voor ASO en lager onderwijs. Andere opleidingsvormen en -niveaus krijgen heel wat minder aandacht. Vooral in het kleuteronderwijs en in het buitengewoon onderwijs ervaart men dit als een probleem. Vaak ontbreekt kennis en inzicht in de didactische en pedagogische noden van deze opleidingsvormen en -niveaus. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat de medewerkers van erfgoedinstellingen die met educatie bezig zijn, zelf het meest vertrouwd zijn met het curriculum dat zij zelf doorlopen hebben, met name ASO."

Ook het aanbod dat werd gecreëerd voor het e-cultuurdemonstratieproject *Expert in de klas* is uitsluitend gericht naar het lager en algemeen secundair onderwijs. Het leek FARO niet meer dan billijk om in het vervolgproject van *Expert in de klas* te focussen op het buitengewoon onderwijs. Om deze lacune aan te vullen kreeg FARO financiële ondersteuning van minister Schauvliege om de methodologie verder te ontwikkelen.

Zo stond op 26 april 2013 een autismeklas van het MPI GO! De Oase in Gent via een beeldscherm in direct contact met het Museum Huis van Alijn. De klas kreeg een verwerkingsles van dezelfde gids die hen eerder die week door het museum had gegidst. Op 2 mei 2013 brachten twee klassen van Mytyschool voor kinderen met een motorische beperking in Brasschaat een virtueel bezoek aan het depot met kermis- en draaiorgels in de Antwerpse haven.

De Arteveldehogeschool Gent begeleidde de pilootles met de autismeklas en heeft deze ervaring gebruikt voor het schrijven van het rapport *Een autismevriendelijk museumbezoek ... hoe doe je dat?* met *tips & tricks* voor musea die hun aanbod willen vertalen naar kinderen met een autismespectrumstoornis.

Deze bundel bevat een verslag van beide pilootlessen, het rapport *Een autismevriendelijk museumbezoek ... hoe doe je dat?* en het didactisch materiaal dat werd gebruikt.

De bundel vindt u samen met alle video- en fotomateriaal ook online op www.expertindeklas.be.

PILOOT 1

WEBCONFERENTIEVERBINDING TUSSEN MUSEUM HUIS VAN ALIJN EN MPI GO! DE OASE IN GENT

Doelgroep: kinderen met een autismespectrumstoornis, lager onderwijs.

Erfgoedpartner: Het Museum Huis van Alijn in Gent is, doordat het al aanbod heeft gecreëerd voor *Expert in de klas*, vertrouwd met de methodiek. www.huisvanalijn.be

Partnerschool: MPI De Oase Gent is in de voorbereidende fase (vergaderingen, museumbezoek, testen ...) gemakkelijk bereikbaar voor de medewerkers van het Huis van Alijn en de Arteveldehogeschool. De school heeft bovendien een zeer uitgebreide en kwaliteitsvolle werking rond autismespectrumstoornissen. www.mpideoase.be

Finaliteit: Deze piloot wordt gedocumenteerd op www.expertindeklas.be en resulteerde in een generiek rapport voor de erfgoedsector met *tips & tricks* hoe u een bestaand aanbod kan vertalen naar kinderen met autisme.

Verslag

De realisatie van deze piloot bevestigt het belang van maatwerk wanneer een erfgoedinstelling een onderwijsaanbod wil creëren. Ons initieel idee was immers om een webconferentie te organiseren als voorbereiding of als verwerking van een bezoek van een autismeklas aan het Huis van Alijn. Maar na de startvergadering met alle partners bleek al snel dat de organisatie meer voeten in de aarde zou hebben. De leerkracht van de betrokken klas en de orthopedagoog van de school gaven aan dat de kinderen een specifieke introductie ter voorbereiding van het museumbezoek nodig hadden én dat de museumtoer ongetwijfeld zou moeten worden aangepast. Dit was de start van een intense samenwerking tussen Eline Van der Auwermeulen, de leerkracht van autismeklas De Spetters; Griet Desutter, educatief medewerker van het Huis van Alijn en Sven De Martelaere van de Arteveldehogeschool Gent.

De leerkracht observeerde een rondleiding die door het museum normaal gezien wordt gegeven aan klassen uit de laatste graad van het basisonderwijs. De gids kreeg vervolgens feedback over de manier waarop de rondleiding kon worden aangepast aan kinderen met autisme. Ook de punten waarop de gids moest letten bij het uitleg geven, werden gezamenlijk besproken. Al deze *tips & tricks* werden verwerkt in het rapport *Een autismevriendelijk museumbezoek ... hoe doe je dat?* (zie bijlage).

Ter voorbereiding van het museumbezoek kreeg de klas een voorbereidende les over generaties. Dit thema is een onderdeel van de werkmethode *Ankers* die in de klas wordt gebruikt en sluit perfect aan bij de thematiek van het Huis van Alijn. Dankzij de Arteveldehogeschool werden de foto's van de personages die de kinderen zouden zien in het Huis van Alijn verwerkt in de werkblaadjes van *Ankers*. Uitgeverij Van In stelde hiervoor de sjablonen van deze werkblaadjes ter beschikking (zie bijlage).

Door het tekort aan voorstellingsvermogen is het voor leerlingen met autisme moeilijk om zich een museumbezoek voor te stellen (zie rapport). Daarom lieten we de autismeklas van juf Eline op 19 april 2013 ter voorbereiding van het museumbezoek kennismaken met het Huis van Alijn aan de hand van een kort introductiefilmpje. Het filmpje laat de kinderen de voorgevel en inkom van het museum zien en werd getoond tijdens een korte webconferentieverbinding in de klas. Tijdens deze les kon de klas ook kennismaken met museumgids Griet.

Enkele dagen later, op 22 april 2013, gingen de kinderen naar het Huis van Alijn. De rondleiding was een voltreffer en onderstreept dat het succes van een educatief aanbod voor kinderen met bijzondere noden in grote mate afhangt van maatwerk en de bereidheid van de erfgoedinstelling om zich aan te passen. In dit geval had de gids de rondleiding voorbereid samen met de leerkracht, zag het Huis van Alijn er geen graten in om stukken uit haar vaste collectie te halen en de klas te ontvangen op haar sluitingsdag, wanneer het rustig is.

De hamvraag was echter of de leerlingen ook iets hebben geleerd van hun bezoek aan het museum. Daarom organiseerden we op 25 april 2013 een webconferentie als evaluatie van het museumbezoek. Aan de hand van interactieve oefeningen konden de leerlingen tonen wat ze tijdens de voorbereidende lessen en het museumbezoek geleerd hebben over het thema. Uit het gemak waarmee de leerlingen de vragen correct konden beantwoorden bleek dat ze veel hadden opgestoken van het museumbezoek. Het didactisch frame van deze webconferentie en de oefeningen werden in bijlage toegevoegd.

Op de website www.expertindeklas.be vindt u een fotooverslag, de videoboodschap van minister Joke Schauvliege, een nieuwsitem gemaakt door de regionale zender AVS, het introductiefilmpje van het Huis van Alijn, het rapport *Een autismevriendelijk museumbezoek ... hoe doe je dat?* en het didactisch materiaal.

PILOOT 2

WEBCONFERENTIEVERBINDING TUSSEN COLLECTIE GHYSELS (MUSEA ANTWERPEN) EN MYTYLSCHOOL IN BRASSCHAAT

Doelgroep: kinderen met een motorische beperking, niveau secundair onderwijs.

Erfgoedpartner: De Collectie Ghysels is een collectie van kermis- en draaiorgels die in 2007 werd aangekocht door de Vlaamse Gemeenschap en wordt beheerd door de Musea Antwerpen. De Collectie Ghysels is momenteel opgeslagen bij Katoen Natie in Kallo en is niet toegankelijk voor het publiek.

Partnerschool: Stedelijk Instituut Buitengewoon Secundair Onderwijs Mytyl in Brasschaat.
www.mytyl.be/sibso/

Finaliteit: Deze piloot wordt gedocumenteerd op www.expertindeklas.be.

Verslag

De organisatie op 2 mei 2013 van een testles tussen de Collectie Ghysels en de Mytylschool in Brasschaat had als doel om: (1) het potentieel van de Collectie Ghysels voor het onderwijs aan te tonen, (2) de meerwaarde voor deze doelgroep (i.c. didactische meerwaarde) te testen, (3) het gebruik van een tablet i.p.v. hand-camera te testen, (4) de kwaliteit van een draadloze webconferentieverbinding (4G) te testen.

Om na te gaan of deze doelstellingen werden gehaald werd de testles geobserveerd door Bart De Nil en Hildegarde Van Genechten van FARO. Daarnaast werd er feedback verzameld vanuit het perspectief van het onderwijs (leerkrachten van de betrokken klasgroepen en Anneke Verbeek, Pedagogisch ICT-coördinator Stedelijk Onderwijs Antwerpen) en de erfgoedsector (Jolien Paeshuys, Conservator Collectie Ghysels). De technische aspecten werden geëvalueerd door FARO-medewerkers Bram Wiercx en Peter Deruyter en door Kris Geelen, ICT-coördinator van het Stedelijk Onderwijs Antwerpen.

Ter voorbereiding brachten de leerkrachten een bezoek aan de Collectie Ghysels in Kallo. Ter plekke konden ze beter bekijken welke elementen van de orgels er eventueel tijdens de webconferentieverbinding konden worden gebruikt. Op basis van dit bezoek werd door de Pedagogisch ICT-coördinator een scenario voor de webconferentieverbinding gemaakt. De leerlingen kregen een voorbereidende les en konden op voorhand vragen bedenken die ze konden stellen tijdens de webconferentieverbinding.

De webconferentieverbinding werd georganiseerd in de polyvalente ruimte van de school en begon met een korte uitleg over hoe zo'n verbinding tot stand komt. Daarna werd de verbinding gemaakt en kregen de leerlingen een voorstelling van iedereen die zich in het depot bevond. De sfeer zat er meteen in toen een van de leerkrachten op het scherm verscheen. Vervolgens gaf Jolien Paeshuys een rondleiding door het depot, terwijl ze vertelde

over de werking van de orgels. Daarbij liet ze de leerlingen het mechanisme van een orgel zien en liet ze enkele orgels spelen. Er waren enkele interactieve momenten ingepland. Zo konden de leerlingen, door middel van het opsteken van een kaartje, laten zien of ze een muziekstuk herkenden. Of moesten ze een detail, bijvoorbeeld een figuur, uit een van de orgels opsporen. Een foto met het detail van een orgel werd hen door een leerkracht getoond in de polyvalente ruimte. Daarna konden leerlingen en leerkrachten dansen op orgelmuziek. Op het einde van de webles konden enkele leerlingen nog een vraag stellen.

De webles werd herhaald met een tweede groep.

1. Het potentieel van de Collectie Ghysels

De ontsluiting van de collectie door middel van een webconferentieverbinding heeft een enorm potentieel voor het onderwijs, en niet alleen voor doelgroepen die minder mobiel zijn. Orgels die anders niet kunnen worden bezocht kunnen zo via een eenvoudige technologie in de klas worden gebracht. Deze piloot spitste zich toe op een specifieke doelgroep, maar mits aangepast didactisch materiaal kan er aanbod worden gecreëerd voor elk onderwijstype en -niveau.

2. De didactische meerwaarde van *Expert in klas*

De methodiek laat leerlingen toe om moeilijk toegankelijke werelden te ontdekken. Zeker voor deze doelgroep zou een bezoek aan de orgels in Kallo quasionmogelijk zijn. Daarenboven maakt het interactief lesgeven mogelijk. Er was een directe reactie tussen de leerlingen en de erfgoedexpert door middel van de gestelde vragen en de spontane reacties van de leerlingen én van de expert. Er waren ook interactieve opdrachten voor de klasgroep (kaartjes opsteken, luid roepen wanneer ze een detail herkenden). De leerlingen communiceerden ook rechtstreeks onder elkaar.

De methodiek is een implementatie van ICT- en communicatievaardigheden in het onderwijsleerproces. De leerlingen leerden communiceren langs een webconferentieverbinding. Ze toonden ook veel interesse voor het technisch gedeelte door aan de begeleiders vragen te stellen over de technologie die werd gebruikt.

De leerlingen waren zeer gemotiveerd door de unieke ervaring van een webconferentieverbinding en het virtuele bezoek aan de orgels.

3. Het gebruik van een tablet en draadloze webconferentieverbinding (Wifi)

Sinds vorig jaar heeft Adobe Connect een app die webconferentieverbindingen met een tablet mogelijk maakt. De app heeft minder functionaliteiten maar heeft als groot voordeel dat de erfgoedexpert mobiel wordt. In het orgeldepot in Kallo maakten we gebruik van wifi. Jolien Paeshuys kon dus met de leerlingen een toer door het depot doen. Bram Wiercx was cameraman van dienst, maar in principe zou de erfgoedexpert autonoom kunnen werken. De kwaliteit van het beeld en het geluid was matig tot goed, iets wat in de toekomst met snellere en stabielere draadloze netwerken (4G) alleen maar kan verbeteren. Het gebruik van een draadloze tablet maakt het mogelijk voor erfgoedinstellingen om hun aanbod (rondleiding door het museum, kijkje in het depot) beschikbaar te stellen aan doelgroepen die zich om allerlei redenen niet of moeilijk kunnen verplaatsen, zoals bejaarden in rusthuizen, mensen met een motorische beperking of scholen waarvoor de verplaatsing te ver of te duur is.

U vindt een foto- en videoreportage van deze testles op www.expertindeklas.be.

■ EEN AUTISMEVRIENDELIJK MUSEUMBEZOEK ... HOE DOE JE DAT?

WAT IS AUTISME?

a) Algemeen

Autisme of autismspectrumstoornis is een pervasieve ontwikkelingsstoornis (*Participate!*, 2013). ‘Pervasief’ betekent diepgaand of doordringend, wat wil zeggen dat de ontwikkeling van verschillende levensgebieden wordt beïnvloed en belemmerd. Bij personen met autisme is de ontwikkeling van sociale relaties en vaardigheden, de communicatie en het voorstellingsvermogen verstoord. Daarnaast kunnen zij ook beperkingen hebben in de ontwikkeling van motoriek, zelfbeeld, spel en gevoelens.

Deze kenmerken kunnen in verschillende combinaties en met een verschillende intensiteit voorkomen, wat betekent dat mensen met autisme heel erg van elkaar kunnen verschillen (Freed-Brown, 2010).

“If you’ve met one person with Autism, you’ve met one person with Autism.” (Shore, 2013)

“Autismspectrumstoornissen zijn zoals gezegd ontwikkelingsstoornissen. Dat wil echter niet zeggen dat kinderen of volwassenen met autisme zich niet ontwikkelen. De laatste jaren is aangetoond dat ze tal van dingen kunnen leren.” (*Participate!*, 2013)

b) Triade van stoornissen

Alle personen met een diagnose van autismspectrumstoornis hebben kenmerken op drie domeinen, namelijk op vlak van sociale relaties, communicatie en voorstellingsvermogen (*Participate!*, 2013). Dit noemt men de triade.

De manier waarop deze kenmerken zich uiten, kan veranderen naarmate een kind met autisme ouder wordt, zowel qua aard als qua intensiteit. Omwille van de eenduidigheid hebben wij het in deze brochure steeds over **leerlingen met autisme**, waarmee we doelen op leerlingen met een autismspectrumstoornis uit het basis- en secundair onderwijs.

Sociale relaties

Leerlingen met autisme kunnen zich onvoldoende inleven in de bedoelingen, gedachten en gevoelens van anderen (*Participate!*, 2013). Dat maakt het moeilijk voor hen om een sociale relatie aan te gaan met iemand. Ze missen sociaal gevoel in hun contacten, maken weinig oogcontact en gebruiken ook minder gelaatsuitdrukkingen of gebaren. Tijdens een interactie heb je vaak het gevoel dat er enkel eenrichtingsverkeer is. Ze hebben het moeilijk om spontaan interesses te delen, om samen te spelen of vriendschap te sluiten. Ze zijn daarom vaak liever alleen dan in een groep.

Communicatie

Communicatie houdt in dat er informatie wordt overgedragen van een zender (die de boodschap stuurt) naar een ontvanger (die de boodschap krijgt).

Leerlingen met autisme hebben het moeilijk met het **ontvangen van boodschappen** en begrijpen de boodschap vaak niet zoals ze bedoeld is. De betekenis van wat iemand zegt, hangt sterk af van de context. Bovendien worden er in communicatie ook vaak onderliggende boodschappen meegegeven die niet uitgesproken worden. Leerlingen met autisme hebben een aantal typische problemen in de communicatie (*Participate!*, 2013):

- ▶ Ze kunnen de context en onderliggende betekenissen van een boodschap niet goed opmerken en begrijpen.
- ▶ Ze vatten taal vaak heel letterlijk op. Ze vinden het moeilijk om beeldtaal, humor, zegswijzen of volkse uitspraken te begrijpen.
- ▶ Ze kunnen lichaamstaal niet goed opmerken en interpreteren.
- ▶ Ze slagen er niet in om de essentie van een boodschap te selecteren, ze zien de logische samenhang van een verhaal niet en verliezen zich soms in een detail. Zo halen ze weinig informatie uit een boodschap waarbij te veel intonatie of zinsmelodie gebruikt wordt.

Leerlingen met autisme hebben ook problemen met het **verzenden van boodschappen**. Ze hebben minder behoefte om te communiceren. Ook het onder woorden brengen van gedachten en gevoelens is moeilijk voor hen. Ze kunnen zich niet goed inleven in de gedachten en bedoelingen van de ander en stemmen hun communicatie hierdoor niet af op de ander. Dit zorgt voor een aantal typische problemen in de communicatie:

- ▶ Ze gebruiken weinig intonatie en zinsmelodie.
- ▶ Ze maken weinig gebruik van lichaamstaal (zoals oogcontact, gebaren, gelaatsuitdrukkingen).
- ▶ Ze herhalen letterlijk de woorden of zinnen van anderen.
- ▶ Ze verliezen zich in een gesprek vaak in details en kunnen moeilijk een logisch samenhangende boodschap brengen.
- ▶ Ze praten onophoudelijk over een thema dat hen interesseert, zonder rekening te houden met de interesses van de ontvanger.
- ▶ Ze weten niet voldoende wat de sociale regels zijn in communicatie.

Voorstellingsvermogen

De problemen die een leerling met autisme ervaart op het vlak van het voorstellingsvermogen uit zich op twee domeinen.

In de **dagelijkse realiteit**: leerlingen met autisme kunnen zich moeilijk iets voorstellen dat niet concreet waarneembaar is zoals gevoelens, ideeën of complexe begrippen, bijvoorbeeld eerlijkheid, vriendschap, verdriet.

Voor hen is het ook heel moeilijk iets te vooronderstellen dat nog niet gebeurd is. Zij kunnen zich weinig voorstellen bij uitspraken zoals ‘**Straks** mag je naar huis’, ‘**Binnenkort** gaan we op uitstap’, of ‘Ga **daar** maar staan’. Opdrachten waarbij de instructie wordt gegeven: ‘Stel je eens voor dat ...’ zijn moeilijk. Hierdoor is de dagelijkse realiteit vaak heel verwarrend voor hen.

Ze slagen er niet in orde en samenhang te brengen in al die begrippen die voor hen zo moeilijk te begrijpen zijn. Ze grijpen dus vaak naar vaste routines, gewoontes, structuren en interesses omdat die wel voorspelbaar zijn voor hen. Als er plotse veranderingen in die routines of gewoontes plaatsvinden, kan dit voor leerlingen met autisme heel verontrustend en bedreigend zijn.

In het **creatieve denken**: leerlingen met autisme hebben moeite met het creatieve voorstellingsvermogen of met verbeelding. Ze kunnen vaak geen spontaan en gevarieerd fantasiespel gebruiken. Dikwijls imiteren ze het fantasiespel van andere leerlingen. Ze zijn ook weinig creatief in het zoeken van oplossingen en houden vaak rigide vast aan één bepaalde oplossingsstrategie. Bij andere leerlingen met autisme komt fantasie wel voor, maar zij kunnen moeilijk het onderscheid maken tussen fantasie en realiteit.

Opdrachten waarbij ze zich moeten inleven in een bepaalde situatie (Bv. ‘Waarom kijkt de vrouw op dit schilderij zo verdrietig?’) of waarbij ze hun fantasie moeten gebruiken om tot een soort eindproduct te komen, zijn extra moeilijk.

c) Gevoeligheid voor prikkels

Naast de triade van stoornissen zijn leerlingen met autisme vaak extra gevoelig voor prikkels. Volgende overgevoeligheden komen voor:

- ▶ Overgevoeligheid voor bepaalde geluiden, gefluit, sirene, gefluister, luide stemmen, enzovoort. Het kan erg moeilijk zijn om een gesprek te volgen wanneer je de achtergrondgeluiden niet kan uitschakelen.
- ▶ Overgevoeligheid voor bepaalde visuele prikkels: lichten, kleuren, bewegende beelden ...
- ▶ Overgevoeligheid voor bepaalde stoffen of materialen: een bepaalde stof, de koude van metaal ...
- ▶ Overgevoeligheid voor bepaalde geuren.
- ▶ Overgevoeligheid voor lichamen contact of nabijheid.

Het lijkt alsof mensen met autisme het binnenkomen van prikkels niet kunnen onderdrukken of filteren (*Participate!*, 2013). Deze overgevoeligheid kan zowel voor onrust als rust zorgen. Dit kan zich bij elke persoon op verschillende manieren uiten. Daarnaast komt er ook ongevoeligheid voor prikkels voor bij leerlingen met autisme, zoals het niet reageren op pijn.

“Ik heb regelmatig last van migraine. Die hoofdpijn wordt veroorzaakt door prikkels die ik niet kan verwerken, niet kan verdragen, waar ik echt niet tegen kan. Zo ben ik heel gevoelig voor lichtflitsen, TL-lampen, bepaalde geuren, geluiden, wisselende beelden zoals tekenfilms of drukke programma’s. Het wordt me dan gewoon te veel.” (Dumortier, 2013)

“Ik ben vaak gefascineerd door bepaalde geluiden. Ook als kind had ik dat. Ik speelde graag met knickers. Omwille van het geluid. Steeds hetzelfde terugkerende geluid van de rollende knikkertjes: het fascineerde mij en maakte mij rustig. Het gaf me een veilig gevoel. Het liefst speelde ik er in mijn eentje mee zodat ik het geluid zeker goed kon horen en niet gestoord zou worden.” (Dumortier, 2013).

HOE KAN JE EEN MUSEUMBEZOEK AANPASSEN ?

a) Sociale relaties

Als een leerling met autisme een museum bezoekt, gebeurt dit in groep. Door de moeilijkheden die leerlingen met autisme ondervinden met sociale relaties vraagt dit aspect extra aandacht. Een museum is een nieuwe, sociale context, met onbekende mensen en onbekende regels. Het is belangrijk dat deze context en de regels die daarbij horen voor hen verduidelijkt worden.

Bij een museumbezoek worden er vooral groepsinstructies gegeven. Leerlingen met autisme beseffen dikwijls niet dat deze informatie ook voor hen bedoeld is, en voelen zich dus niet aangesproken bij een groepsinstructie. Bij instructies aan de groep wordt hun aandacht ook sneller afgeleid door andere prikkels.

Het is goed om te weten dat de klasgroepen voor leerlingen met autisme eerder klein zijn en ongeveer zes tot acht leerlingen tellen. Vaak worden zij bij uitstapjes vergezeld door een of meerdere begeleiders, naast de klasleerkracht.

Tips

Voor het bezoek

- ▶ Plan het bezoek in op een minder drukke dag of indien mogelijk op de sluitingsdag van het museum.
- ▶ Stel regels op waar de leerlingen zich tijdens het museumbezoek aan moeten houden. Maak deze regels zo concreet en duidelijk mogelijk. Gebruik foto's, beelden of pictogrammen om de regels te verduidelijken.
- ▶ Geef de regels vooraf door aan de leerkracht. Het bezoek kan zo in de klas voorbereid worden.

Tijdens het bezoek

- ▶ Probeer een evenwicht te vinden tussen het aanbod van groeps- en individuele activiteiten.
- ▶ Spreek met de leraar een signaal af dat de leerling kan geven wanneer hij/zij zich opgewonden, angstig of gefrustreerd voelt. Voorzie een mogelijke time-outruimte waar de leerling tot rust kan komen (bv. toiletruimte, inkomhal ...).
- ▶ Laat het museumbezoek begeleiden door één gids. Als er voor een bepaalde activiteit een andere medewerker ingeschakeld wordt, zorg dan dat de gids aanwezig blijft.

b) Communicatie

Als je een museum bezoekt, krijg je voortdurend informatie te verwerken. Deze info wordt op verschillende manieren aangeboden, met tekeningen, foto's, bewegende beelden, tekst, mondelinge uitleg, enzovoort.

Leerlingen met autisme slagen er niet altijd in deze verschillende vormen van communicatie te verwerken en te integreren. Informatie die alleen auditief aangeboden wordt, is voor deze leerlingen vaak te vluchtig. Extra visuele ondersteuning helpt hen.

Zij hebben het ook moeilijk met abstract taalgebruik en nemen dingen letterlijk op.

Voor het bezoek

- ▶ Bekijk de verschillende vormen van communicatie die je in het museum gebruikt. Vereenvoudig eventueel het aantal communicatievormen. Ga hiervoor na welke essentieel zijn en welke eventueel weggelaten kunnen worden.
- ▶ Denk na over de taal die je gebruikt. Wees je bewust van de moeilijkheden die leerlingen met autisme kunnen hebben met beeldtaal, humor, zegswijzen, volkse uitspraken.
- ▶ Bevraag de leerkracht over de manier van communiceren in de klas. Doe dit aan de hand van een vragenlijst die op voorhand kan ingevuld worden.
- ▶ Bevraag de leerkracht over mogelijke symbolen die leerlingen kennen en die bruikbaar kunnen zijn voor het bezoek.
- ▶ Bereid instructies voor die tijdens het bezoek kunnen gegeven worden. Maak deze eenvoudig en zo concreet mogelijk. Voorzie eventueel een stappenplan of visuele ondersteuning. Geef deze instructies ook op voorhand aan de leerkracht (via een educatief pakket). Bevraag de leerkracht over de haalbaarheid en mogelijke aandachtspunten.

Tijdens het bezoek

- ▶ Trek de aandacht voor je iets wil zeggen. Spreek hiervoor een bepaald gebaar of symbool af. Gebruik een symbool/gebaar uit de klas.
- ▶ Vermijd vage termen zoals later, binnenkort, enzovoort en spreek in zo concreet mogelijke begrippen.
- ▶ Controleer of een instructie voor de groep door alle leerlingen opgevangen is.
- ▶ Praat niet te snel. Gebruik korte zinnen. Benadruk de essentie van de boodschap.
- ▶ Geef de leerlingen voldoende tijd om te reageren op een vraag of instructie.
- ▶ Controleer of de leerling de informatie of instructie begrepen heeft. Weet dat het bij leerlingen met autisme niet altijd gemakkelijk is om uit hun reactie af te leiden of ze je begrepen hebben. Roep hier eventueel de hulp van de leerkracht in.

c) Voorstellingsvermogen

Door het tekort aan voorstellingsvermogen is het voor leerlingen met autisme moeilijk zich zaken voor te stellen die niet concreet waarneembaar zijn.

Wat maakt hen onzeker:

- ▶ wat in de toekomst ligt (want om je in de tijd te verplaatsen heb je voorstellingsvermogen nodig);
- ▶ veranderingen (zonder voorstellingsvermogen zien ze de veranderingen niet aankomen);
- ▶ keuzes (kiezen veronderstelt het afwegen van alternatieven).

Wat lukt niet:

- ▶ organisatie van taken (want ze hebben geen overzicht);
- ▶ zelfstandig oplossen van problemen (want eerst moet je een oplossing bedenken en deze mentaal evalueren).

Tips

Voor het bezoek

- ▶ Laat de leerlingen in de klas kennismaken met het museum door middel van een educatief pakket. Dit pakket kan verschillende dingen bevatten:
 - ▶ Voorstelling van het museum aan de hand van een dvd, foto's De leerlingen zien het museum en weten wat er hen in elke ruimte te wachten staat. Zo worden ze vertrouwd met de omgeving.
 - ▶ Een overzicht met regels waaraan ze zich moeten houden. Omschrijf deze regels zo concreet en duidelijk mogelijk en ondersteun met pictogrammen of foto's.
 - ▶ Een plattegrond van het museum met bijvoorbeeld de route die de gids zal volgen.
- ▶ Geef duidelijk aan wat de leerlingen moeten kunnen en kennen (voorkennis) om het museum te kunnen bezoeken. Voorzie materiaal om moeilijke begrippen, die essentieel zijn voor het museumbezoek, al te verduidelijken in de klas.
- ▶ Denk na over het doel van het bezoek. Aan welke kennis, vaardigheden, attitudes kan je met de leerlingen werken?
- ▶ Bevraag op voorhand welke begrippen, onderwerpen, activiteiten ... moeilijk zouden kunnen zijn voor bepaalde leerlingen. Doe dit bijvoorbeeld aan de hand van een vragenlijst.
- ▶ Plan de timing van het museumbezoek nauwkeurig. Vermijd dat de leerlingen moeten wachten aan de kassa of bij het betreden van bepaalde ruimtes.

Tijdens het bezoek

- ▶ Vertrek van de informatie uit het educatief pakket en ga na bij de leerlingen en de leerkracht of ze alles goed begrepen hebben.
- ▶ Herhaal de structuur van het bezoek telkens opnieuw als er wordt overgegaan naar een andere activiteit of een andere ruimte.
- ▶ Baken de tijd heel duidelijk af: geef aan hoe lang bepaalde activiteiten zullen duren. Gebruik eventueel een visueel hulpmiddel zoals een klok, zandloper ...
- ▶ Weet dat de structuur van je bezoek in het water kan vallen door onverwachte gebeurtenissen. Probeer dan de afgesproken timing te respecteren. Omwille van de voorspelbaarheid kan het voor bepaalde leerlingen belangrijk zijn dat de timing behouden blijft, ook al kan je dan het museumbezoek niet volledig afhandelen.

Tijdens een rondleiding in het museum wordt er van leerlingen vaak verwacht dat ze creatieve opdrachten uitvoeren of creatief reageren op dingen die ze zien, horen ... Door hun gebrek aan voorstellingsvermogen is het voor leerlingen met autisme heel moeilijk om hun fantasie of verbeelding te laten werken. Bepaalde vragen of opdrachten zullen voor hen dus moeilijker zijn.

Tips

Voor het bezoek

- ▶ Denk na over de opdrachten die je aan leerlingen geeft. Ga na welke van de opdrachten veel fantasie of voorstellingsvermogen van de leerling vragen.
- ▶ Denk na hoe je deze opdrachten kan aanpassen aan de doelgroep door bijvoorbeeld extra materiaal aan te bieden, de opdracht concreter te maken of te vereenvoudigen ...
- ▶ Vermijd vragen of opdrachten zoals 'stel je eens voor dat' of 'wat zou dit kunnen betekenen?'

Tijdens het bezoek

- ▶ Weet dat het soms moeilijk is voor leerlingen met autisme om zich in iets in te leven of hun fantasie te gebruiken. Je hoeft het creatieve denken niet volledig te vermijden maar weet dat er soms weinig reactie zal zijn vanuit de leerlingen.

d) Prikkelgevoeligheid

We zagen hierboven al dat leerlingen met autisme soms heel gevoelig kunnen zijn voor bepaalde geluiden, geuren, lichten, warmte of koude Het is belangrijk om na te gaan welke elementen in het museum overprikkelend zouden kunnen werken.

Tips

Voor het bezoek

- ▶ Ga na welke (onbedoelde) prikkels er allemaal zijn in het museum en probeer na te gaan welke prikkels noodzakelijk zijn en welke weggelaten kunnen worden.
- ▶ Bevraag de leerkracht over de prikkelgevoeligheid van de leerling en het gebruik van eventuele hulpmiddelen in de klas: zonnebril, oordoppen, koptelefoon ...
- ▶ Het is niet nodig om elke vorm van prikkel te vermijden.

Tijdens het bezoek

- ▶ Weet dat bepaald gedrag van leerlingen soms uitgelokt wordt door hun overgevoeligheid voor bepaalde prikkels.
- ▶ Sta toe dat deze overgevoeligheid soms wordt verholpen door het gebruik van bepaalde hulpmiddelen zoals een zonnebril, oordoppen, een koptelefoon, enzovoort.
- ▶ Je kan de hoge gevoeligheid voor prikkels bij bepaalde opdrachten ook positief benutten door hen bijvoorbeeld zelf aan de slag te laten gaan met verf, textiel, enzovoort.

HEEL VEEL TIPS EN WAT NU?

In de eerste plaats wil deze brochure informeren en sensibiliseren. Met deze informatie zal je als medewerker van een museum leerlingen met autisme beter begrijpen en dus beter kunnen inspelen op hun noden en kenmerken.

In deze brochure vind je heel wat tips om je museum aan te passen voor leerlingen met autisme. Is het nodig om al deze tips toe te passen? Natuurlijk niet. Elke leerling met autisme is anders. Elk museum is anders. De ene tip zal dus bruikbaar zijn dan de andere. Pas niet zomaar alles aan maar bekijk wat voor problemen zou kunnen zorgen en pas aan waar mogelijk. De kritische lezer zal ook opmerken dat een aantal van de tips evengoed bruikbaar zijn voor leerlingen zonder autisme of voor leerlingen met een andere ontwikkelings- of leerstoornis.

We willen ook zeker de samenwerking met de leerkrachten benadrukken. Zij werken dag in dag uit met deze leerlingen en weten het best wat ze kunnen en waar hun uitdagingen liggen.

DE leerling met autisme bestaat niet. Ondanks alle aanpassingen die je doet, kan er dus toch nog iets misgaan. Laat je hierdoor zeker niet ontmoedigen.

WIL JE NOG MEER WETEN?

- ▶ Participate - www.participate-autisme.be
- ▶ Vlaamse Vereniging Autisme - www.autismevlaanderen.be
- ▶ Autisme centraal - www.autismecentraal.com
- ▶ Arteveldehogeschool - www.arteveldehs.be

Referentielijst

M. BALTUSSEN; A. CLIJSEN & Y. LEENDER, *Leerlingen met autisme in de klas. Een praktische gids voor leerkrachten en intern begeleiders*. Den Haag: Landelijk Netwerk Autisme, 2003.

E. FREED-BROWN, *A different mind. Developing museum programs for children with autisme*. Seton Hall University, 2010.

Participate! (10 juni 2013). www.participate-autisme.be.
Opgeroepen mei 2013, van *Participate!*: www.participate-autisme.be

P. Vermeulen, *Over autisme en communicatie*. Berchem: EPO, 2001.

P. Vermeulen; A. Mertens & K. Vanroy, (sd). *Autisme en normale begaafdheid in het onderwijs*. Leuven: Acco, 2010.

M. Zeevalking, *Autisme: hoe te verstaan, hoe te begeleiden?* Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 2000.

■ BIJLAGEN

Bijlage 1_1 t.e.m. 1_8

J. PAZMANY (E.A.), *Ankers! 4: leerwerkboek: ankerlessen bij wereldoriëntatie*. Wommelgem: Van In, pp. 41-44. Aangepaste versie met materiaal uit het Huis van Alijn. Telkens een leeg werkblad, gevolgd door de oplossing.

Bijlage 2

Lesvoorbereiding introductieles 19/04/2013. Lesonderwerp: uitnodiging voor een bezoek aan het Huis van Alijn.

Bijlage 3

Stamboom die werd gebruikt tijdens de introductieles.

Bijlage 4

Lesvoorbereiding verwerkingsles 25/04/2013. Lesonderwerp: verwerkingsles van een bezoek aan het Huis van Alijn.

Bijlage 5

PowerPoint met de quiz die werd gegeven tijdens de verwerkingsles.

Bijlage 6

Projectplan webconferentie Mytylschool.

Bijlage 7

Foto's die werden gebruikt tijdens het interactief spel tijdens de webconferentie in de Mytylschool.

■ BIJLAGE 1_1 T.E.M. 1_8

J. PAZMANY (E.A.), *Ankers! 4: leerwerkboek: ankerlessen bij wereldoriëntatie*. Wommelgem: Van In, pp. 41-44. Aangepaste versie met materiaal uit het Huis van Alijn. Telkens een leeg werkblad, gevolgd door de oplossing.

Op zoek naar onze voorouders ...

1 Bronnenmateriaal

- a) Schrijf bij elke bron de juiste term. Kies uit:
huwelijksaankondiging, geboorteakte, doodsbrief, stamboom, geboortekaartje.
- b) Geef nog andere bronnen die je iets kunnen vertellen over je afkomst:

- c) Onderstreep bij vraag a) en b) de bronnen die door de overheid gemaakt worden.

KONINKRIJK BELGIË STAD GENT

Afschrift van een akte uit de Registers van de BURGERLIJKE STAND

Op zes juli negentienhonderd drieënzeventig te dertien uur en zesendertig minuten is geboren te Gent, Groenebriel 1: Mertens Inge, van het vrouwelijke geslacht, kind van Chris, An, Els Van Acker, geboren te Wetteren op zestien december negentienhonderd vijfenvierzig, en van haar echtgenoot Mertens Werner, Karel, Louis, geboren te Aalst op drie mei negentienhonderddrieënveertig. Beide ouders wonen te Gent, Pacificatiestraat 146

Akte opgemaakt op acht juli negentienhonderd drieënzeventig te elf uur en vijftien minuten, na vaststelling en op aangifte van de vader, door Vandergeest Chantal, Schepen van de stad Gent, Ambtenaar van de burgerlijke stand.

Inge en Bram Peeters-Mertens
melden u met grote vreugde
de geboorte van

Arthur

8 februari 2003

Moter: Anna Somers
Peter: Soen Degroote

Kraamkliniek Sint-Lucas kamer 302
Groenebriel 1, 9000 Gent
Bij een bezoekje thuis, graag een sinterja vooraf!

Arthur Peeters
° 08-02-2003

Bram Peeters
° 18-03-1965

Roland Peeters
° 09-02-1936
† 19-05-1988

Leopold Peeters
° 17-12-1899
† 11-12-1976

Op zoek naar onze voorouders ...

1 Bronnenmateriaal

a) Schrijf bij elke bron de juiste term. Kies uit:

huwelijksaankondiging, geboorteakte, doodsbrief, stamboom, geboortekaartje.

b) Geef nog andere bronnen die je iets kunnen vertellen over je afkomst:

een fotoalbum, familie verhalen, trouwboekje, filmmateriaal, ... _____

c) Onderstreep bij vraag a) en b) de bronnen die door de overheid gemaakt worden.

KONINKRIJK BELGIË STAD GENT

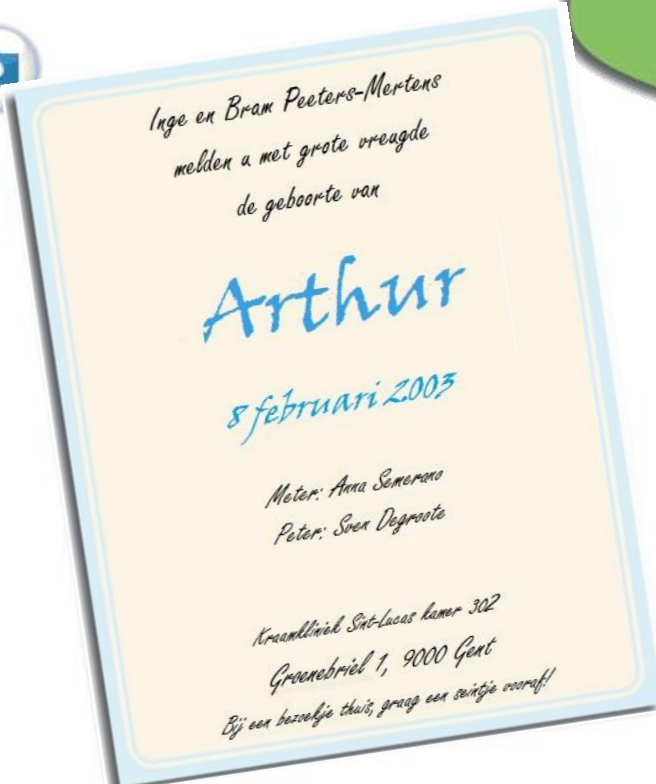

Afschrift van een akte uit de Registers van de BURGERLIJKE STAND

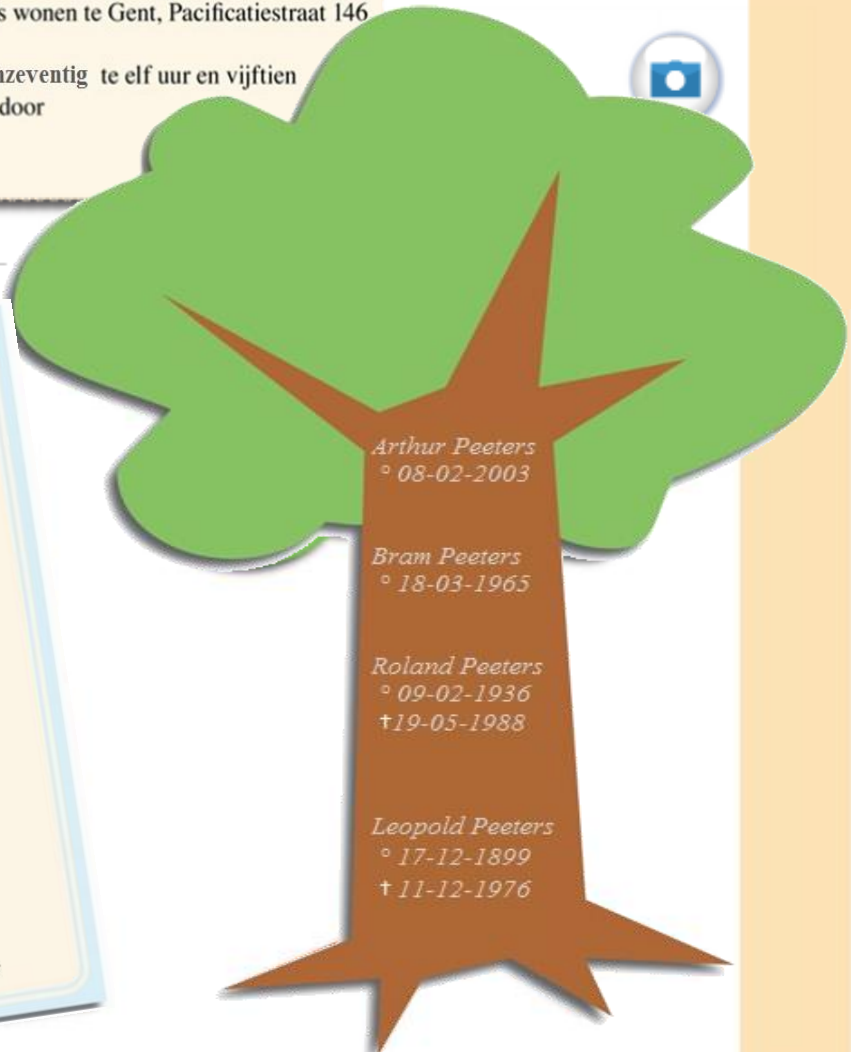
Op zes juli negentienhonderd drieënzeventig te dertien uur en zesendertig minuten is geboren te Gent, Groenebriel 1: Mertens Inge, van het vrouwelijke geslacht, kind van Chris, An, Els Van Acker, geboren te Wetteren op zestien december negentienhonderd vijfenvierzig, en van haar echtgenoot Mertens Werner, Karel, Louis, geboren te Aalst op drie mei negentienhonderddrieënveertig. Beide ouders wonen te Gent, Pacificatiestraat 146

Akte opgemaakt op acht juli negentienhonderd drieënzeventig te elf uur en vijftien minuten, na vaststelling en op aangifte van de vader, door Vandergeest Chantal, Schepen van de stad Gent, Ambtenaar van de burgerlijke stand.

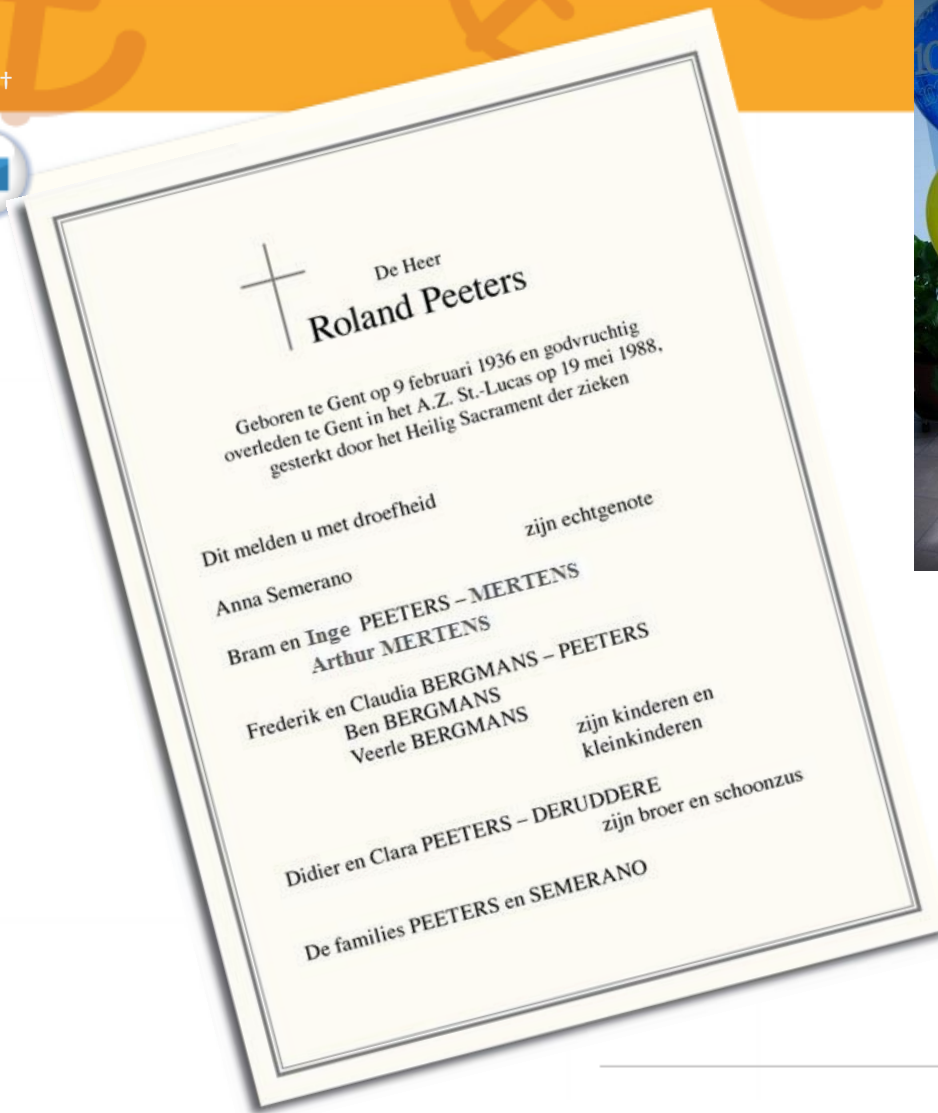
geboorteakte

geboortekaartje

stamboom (mannelijke lijn)

2005: Clara is 100 jaar!

Uit de 'Gonde', ledentijdschrift van de roeiclub de 'Gonde':

Familienieuws:

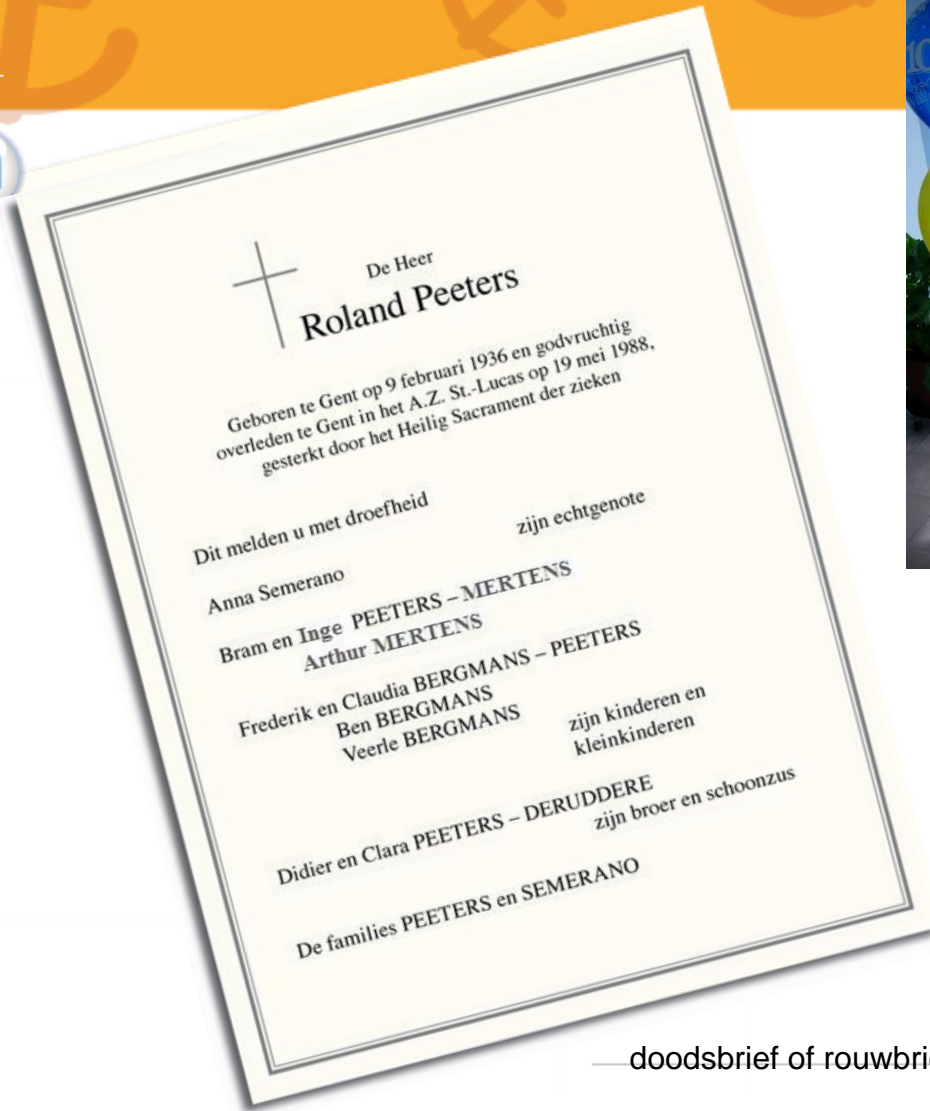
❁ Geboren

Laurens Vandevoorde, zoontje van Marie en Koen Vandevoorde is geboren op 26 maart 1999 in het A.Z. Sint-Lucas van Gent.

❁ Gehuwd

Bram Peeters huwt op 4 april 1999 met Inge Mertens in het stadhuis van Gent.

2005: Clara is 100 jaar!

—doodsbrief of rouwbrief—

Uit de 'Gonde', ledentijdschrift van de roeiclub de 'Gonde':

Familienieuws:

* Geboren

Laurens Vandevoorde, zoontje van Marie en Koen Vandevoorde is geboren op 26 maart 1999 in het A.Z. Sint-Lucas van Gent.

* Gehuwd

Bram Peeters huwt op 4 april 1999 met Inge Mertens in het stadhuis van Gent.

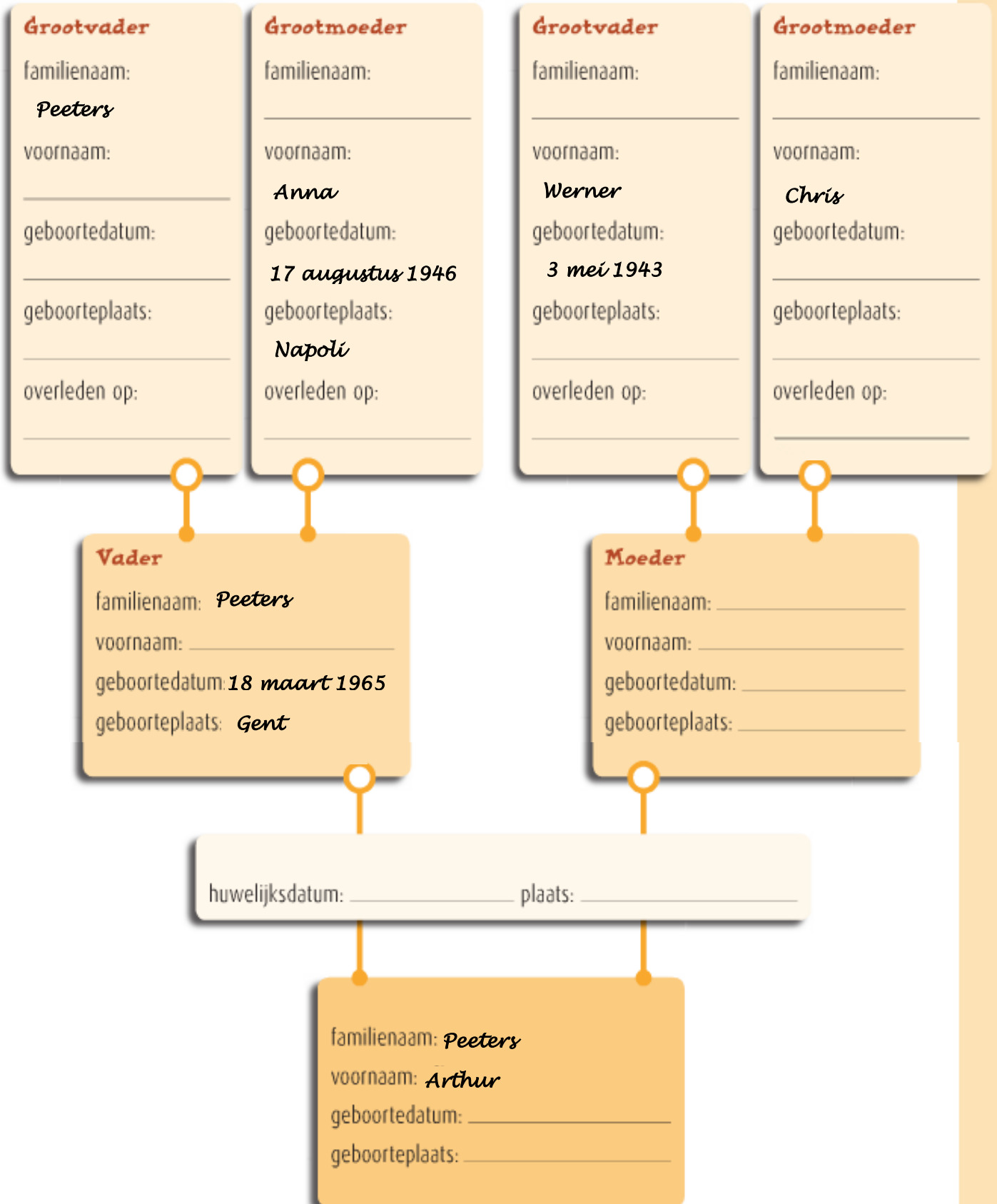

huwelijksaankondiging

2 Vul de ontbrekende informatie op de kwartierstaat van Elise in.

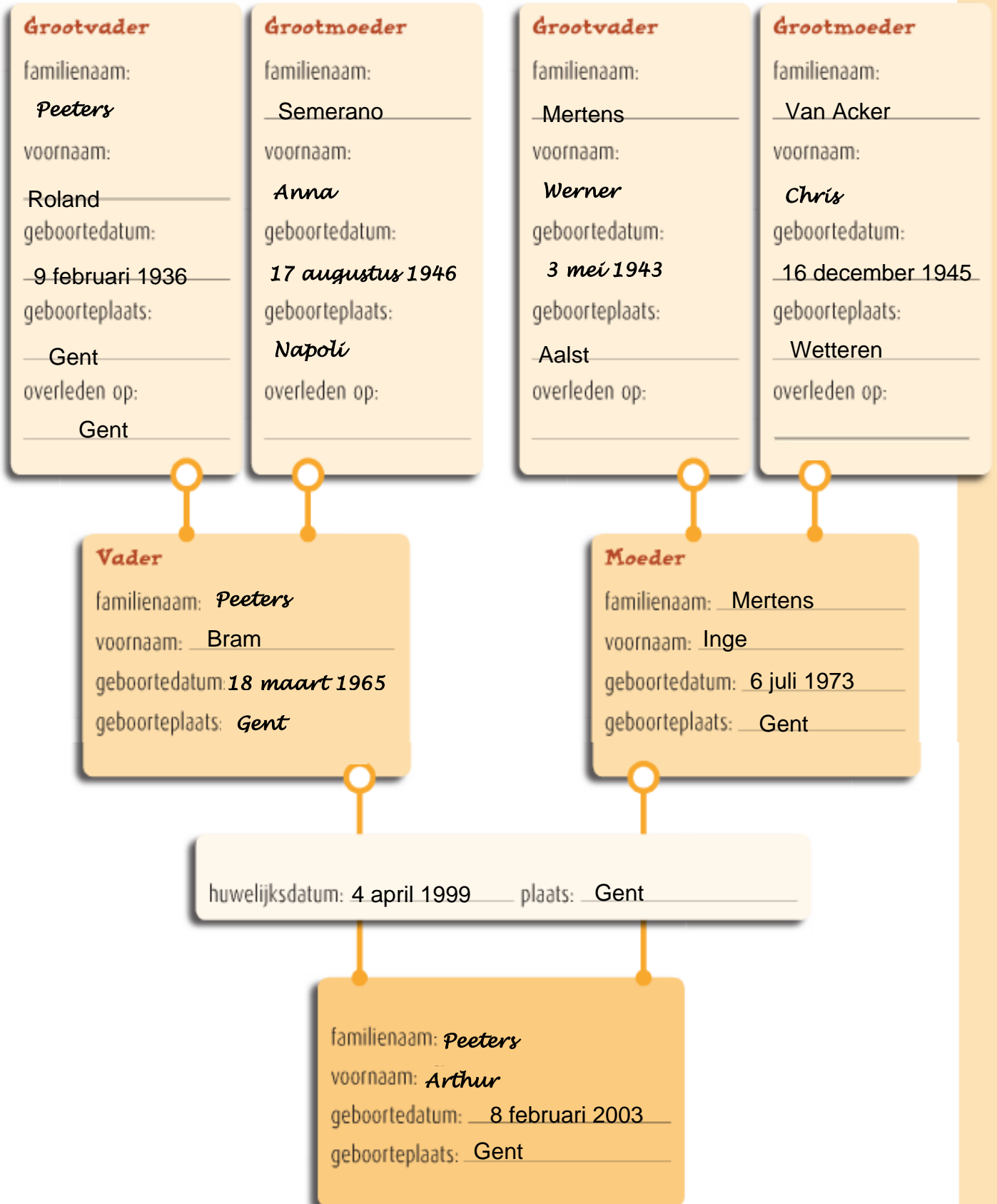
De kwartierstaat geeft een overzicht van de voorouders van Elise Peeters. Gebruik hiervoor de bronnen op de vorige bladzijden.

2 Vul de ontbrekende informatie op de kwartierstaat van Elise in.

De kwartierstaat geeft een overzicht van de voorouders van Elise Peeters. Gebruik hiervoor de bronnen op de vorige bladzijden.

3 Vul in.

Clara

 Geboorte: 22 jun 1905
 Overlijden: 18 okt 2007

Clara is de _____ van Arthur.
 Op de foto poseert ze fier met haar dure poppen. Toen wist ze nog niet dat ze 102 jaar zou worden! Op de foto op p. 42 zie je Clara op haar 100^e-verjaardag. Ze leefde toen juist 1 _____.

Chris

 Geboorte: 16 dec 1945

Chris is de _____ van Arthur.
 Als kind speelde ze graag met poppen. In 1969 huwde ze met Werner en samen hadden ze twee dochters, Inge (°1973) en Ilse (°1976).

Inge

 Geboorte: 6 jul 1973

Inge is de _____ van Arthur.
 Net als haar grootmoeder Clara en haar mama is ze fan van 'Sneeuwitje'. Ze was _____ jaar toen Arthur werd geboren.

Arthur

 Geboorte: 8 feb 2003

Arthur is de _____ van Clara.
 Clara was zo trots als een pauw toen Arthur werd geboren. Arthur herinnert zich niet veel van zijn overgrootmoeder, want ze overleed toen hij _____ jaar was.

Wil je meer weten hoe het leven was toen Clara, Chris en Inge kind waren? Vraag aan je juf/meester om je met je klas het Huis van Alijn in Gent te bezoeken.

4 De eeuwenband

Je kent nu de voorouders van Arthur. Vier generaties op een rij! Duid de levenslijn van de gevraagde personen op de eeuwenband aan. (Je start de lijn in het geboortjaar en je eindigt in het jaar van overlijden.) Onderstreep in het rood de personen die leefden in de 19^e eeuw, in het groen de personen die leefden in de 20^e eeuw en in het zwart de personen die leefden in de 21^e eeuw.

	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Arthur													
Inge													
Chris													
Leopold													

Anker vast!

- Je kunt je stamboom opstellen tot twee generaties terug.
- Je kunt de levenslijn van je voorouders aanduiden op een eeuwenband.

3 Vul in.

Clara
 Geboorte: 22 jun 1905
 Overlijden: 18 okt 2007

Clara is de overgrootmoeder van Arthur.
 Op de foto poseert ze fier met haar dure poppen. Toen wist ze nog niet dat ze 102 jaar zou worden! Op de foto op p. 42 zie je Clara op haar 100^e-verjaardag. Ze leefde toen juist 1 eeuw.

Chris
 Geboorte: 16 dec 1945

Chris is de grootmoeder van Arthur.
 Als kind speelde ze graag met poppen. In 1969 huwde ze met Werner en samen hadden ze twee dochters, Inge (°1973) en Ilse (°1976).

Inge
 Geboorte: 6 jul 1973

Inge is de moeder/mama van Arthur.
 Net als haar grootmoeder Clara en haar mama is ze fan van 'Sneeuwitje'. Ze was 29 jaar toen Arthur werd geboren.

Arthur
 Geboorte: 8 feb 2003

Arthur is de achterkleinzoon van Clara.
 Clara was zo trots als een pauw toen Arthur werd geboren. Arthur herinnert zich niet veel van zijn overgrootmoeder, want ze overleed toen hij vier jaar was.

Wil je meer weten hoe het leven was toen Clara, Chris en Inge kind waren? Vraag aan je juf/meester om je met je klas het Huis van Alijn in Gent te bezoeken.

4 De eeuwenband

Je kent nu de voorouders van Arthur. Vier generaties op een rij! Duid de levenslijn van de gevraagde personen op de eeuwenband aan. (Je start de lijn in het geboortjaar en je eindigt in het jaar van overlijden.) Onderstreep in het rood de personen die leefden in de 19^e eeuw, in het groen de personen die leefden in de 20^e eeuw en in het zwart de personen die leefden in de 21^e eeuw.

	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010
Arthur													
Inge													
Chris													
Leopold													

Anker vast!

- Je kunt je stamboom opstellen tot twee generaties terug.
- Je kunt de levenslijn van je voorouders aanduiden op een eeuwenband.

BIJLAGE 2

Lesvoorbereiding introductieles 19/04/2013. Lesonderwerp: uitnodiging voor een bezoek aan het Huis van Alijn.

Huis van Alijn: introductieles

(Expert in de klas – op basis van Ankers 4 (p. 41-44))

Vrijdag

19/04/2013

Lesonderwerp: live-uitnodiging voor een bezoek aan het Huis van Alijn.

De leerlingen maken in een virtuele klasruimte kennis met de gids en het museum zodat ze de gids en de ruimte waar ze naartoe gaan al kennen. Zie 'tips' in de brochure over de voorbereiding van een bezoek aan een museum voor leerlingen met een autismespectrumstoornis.

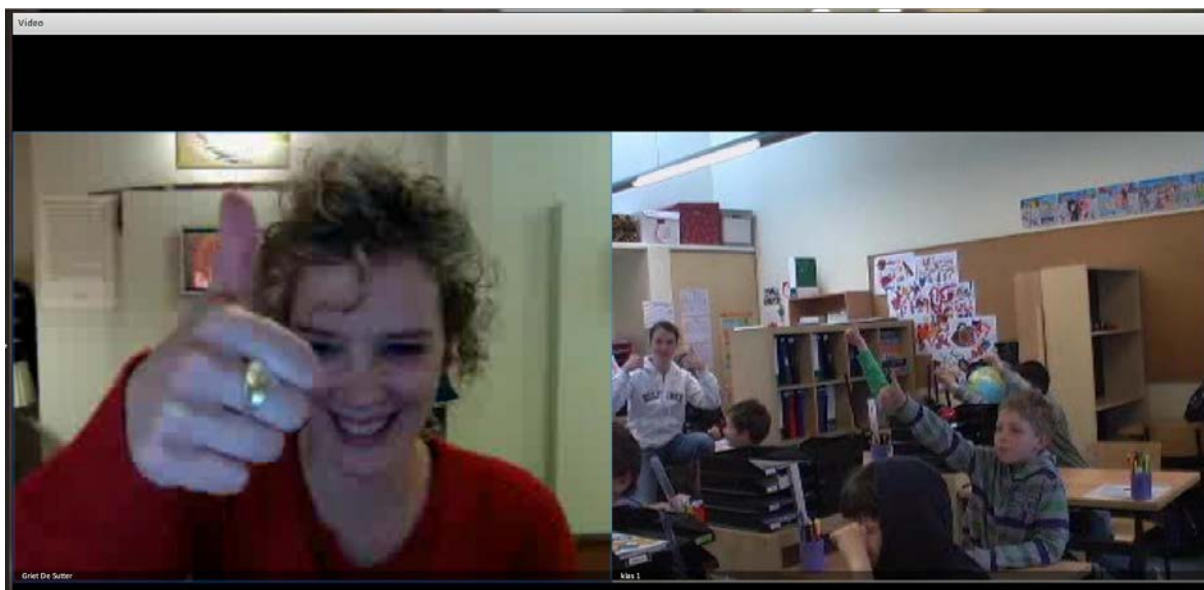
<p>eindtermen</p>	<p><u>Leergebied wereldoriëntatie:</u> De leerlingen ...</p> <p>5.5 kunnen belangrijke gebeurtenissen of ervaringen uit eigen leven chronologisch ordenen en indelen in periodes. Ze kunnen daarvoor eigen indelingscriteria vinden. 5.6 kunnen hun afstamming aangeven tot twee generaties terug. 5.8 kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert. 5.9 tonen belangstelling voor het verleden, het heden en de toekomst, hier en elders.</p> <p><u>ICT - Leergebiedoverschrijdende eindtermen</u> De leerlingen ...</p> <p>8 kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren</p>
<p>Lesdoelen</p>	<p>De leerlingen kunnen...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De begrippen generatie, overgrootouders, grootouders en ouders correct hanteren. 2. gericht vragen stellen over het dagelijks leven van de vorige drie generaties. 3. verwoorden wat er in het 'Huis van Alijn' te ontdekken is. 4. de gespreksregels om te communiceren binnen een webconferentieles toepassen.
<p>Beginsituatie specifiek voor deze les</p>	<p>Situering in het leerproces: aanbreng- activeren van de voorkennis van de klasgroep</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ze hebben de Ankerles 'Op zoek naar onze voorouders' verwerkt. (Ankers 4 – p. 41-44). De les werd herwerkt zodat de leerlingen de figuren die gebruikt worden tijdens de rondleiding al kennen (zie bijlage). <p>Leerling-specifieke gegevens</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen met een autismespectrumstoornis • 8 leerlingen • Niveaudifferentiatie noodzakelijk (niet alle leerlingen beheersen de eeuwenband, terwijl anderen al met de periodisering gestart zijn).
<p>Bronnen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Griet Desutter, didactisch medewerkster Huis van Alijn. - Pazmany J., e.a., Ankers! 4 : leerwerkboek : ankerlessen bij wereldoriëntatie, Wommelgem, Van In, pp. 41-44 (aangepaste versie- zie bijlage)

LESSCENARIO WEBCONFERENTIELES 1

1. Verwelkoming van de leerlingen

 5'	 3, 4	 Verbinding met Adobe Connect Pro
	 De klas is ingelogd in de virtuele klasruimte.	

De presentator/gids verwelkomt de ingelogde leerlingen.

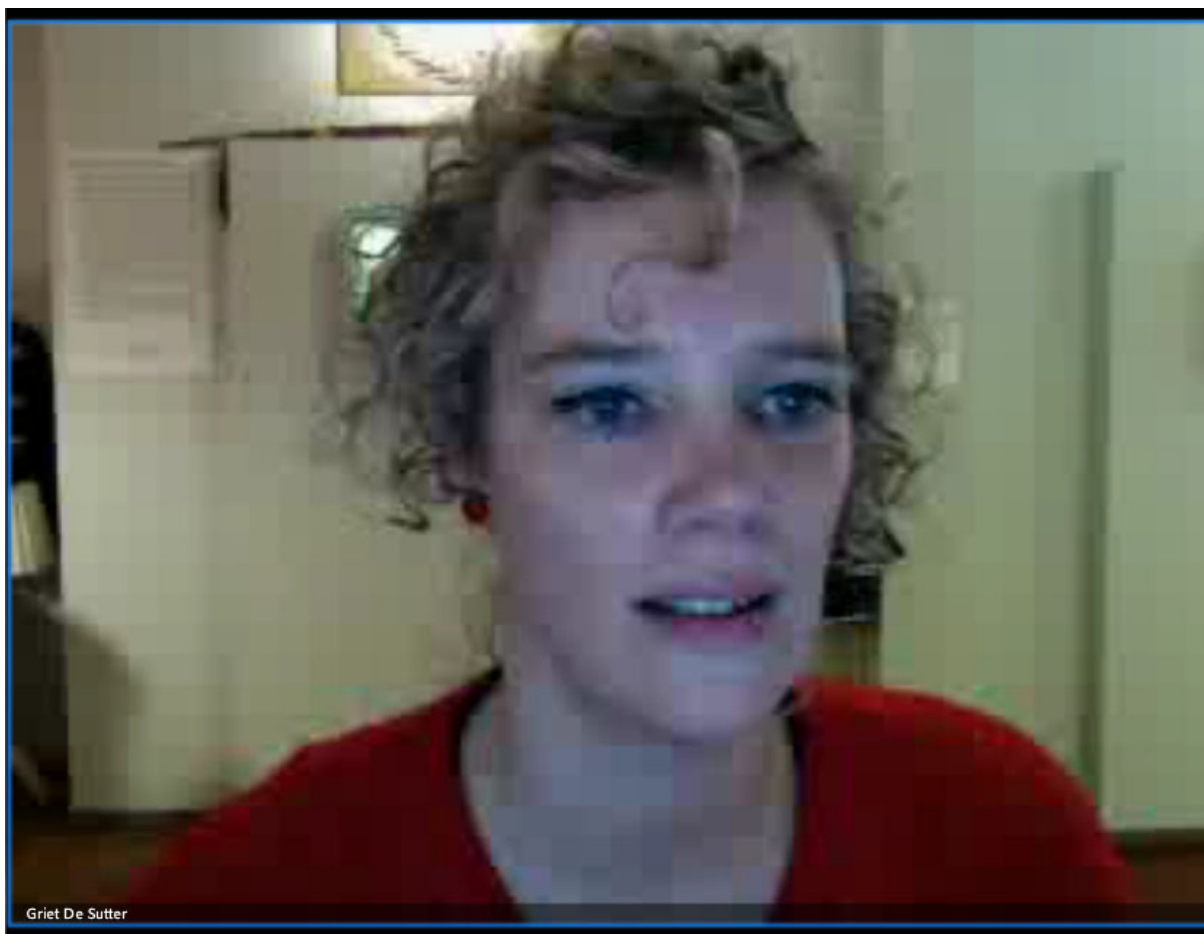
- Je verwelkomt de klas van juffrouw Eline, van 'De Oase'.
- Je stelt je kort voor als gids van het 'Huis van Alijn'.
- Je maakt kort enkele afspraken voor de uitzending.

TIPS:

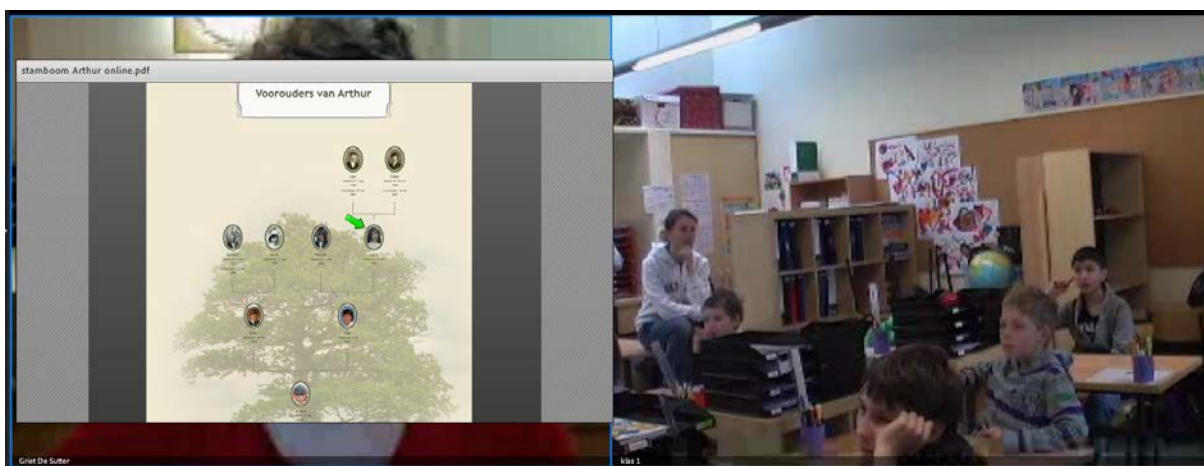
- o Vraag de leerlingen of ze je goed horen. Vraag hen om hun duim op te steken als ze je goed horen.
- o Zeg dat deze uitzending live is. Dit wil dus zeggen ...
 - dat alles wat jullie en ik zeggen te horen is. Vermijd dus lawaai (praten, met de stoelen schuiven ...);
 - dat we van elkaar zien wat we doen (Zwaai eens naar elkaar ☺);
 - dat als ik iets zeg jullie dit pas drie tellen later horen en omgekeerd. Dus als je iets vraagt, steeds eventjes wachten op het antwoord;
 - dat wanneer het geluid of het beeld niet goed is, de juffrouw een seintje geeft (evt. via de chatfunctie).

2. Probleemstelling: Hoe leefden hun overgrootouders, grootouders en ouders?

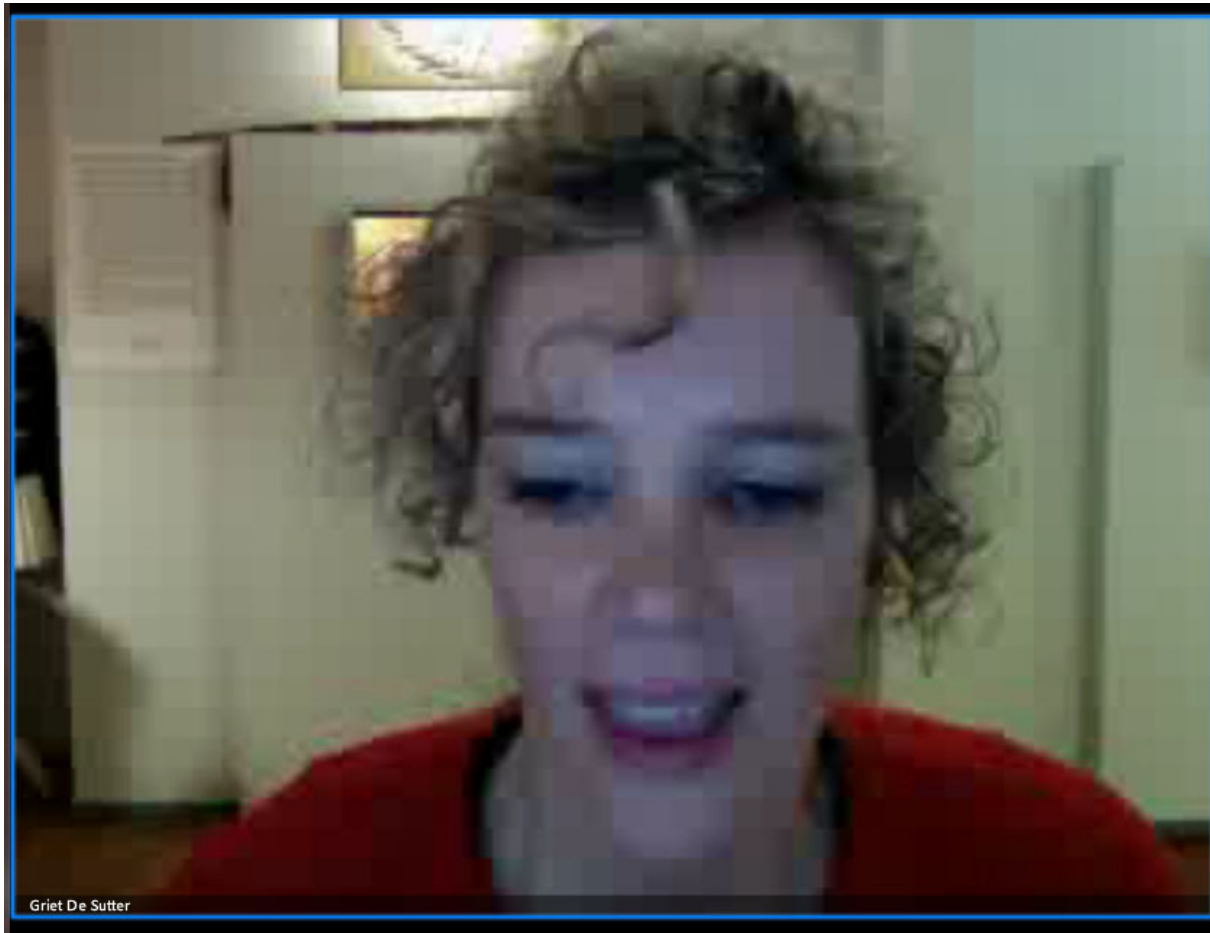
	 1, 2, 4	 Verbinding met Adobe Connect Pro
	 De leerlingen hebben de stamboom van Clara, Chris, Inge en Arthur bij de hand.	

- Jullie juf heeft ons gecontacteerd omdat jullie geleerd hebben over jullie voorouders en meer willen leren over de tijd van Clara, Chris en Inge. Ik toon nog eens de stamboom die jullie ook hebben.

- Clara is de overgrootmoeder van Arthur en ze werd geboren in het begin van de twintigste eeuw. Chris is haar dochter en Inge haar kleindochter. Inge is nu ongeveer even oud als jullie ouders.

- Als je weet wie de grootmoeder is van Arthur, steek dan je hand op.
(Duid een leerling aan die het antwoord geeft. Kom tot Chris. Bevestig de leerling positief.)

3. Kennismaking met het museum, het 'Huis van Alijn'			
	 1,2, 3, 4	 Verbinding met Adobe Connect Pro	
	 De leerlingen hebben de stamboom van Clara, Chris, Inge en Arthur bij de hand.		

- Jullie willen dus meer weten over het dagelijkseleven van jullie overgrootouders, grootouders en ouders? In ons museum hebben we veel bewaard van die tijd. Zo hebben we veel gerief uit de tijd van Clara ... Ik toon jullie eerst ons museum.
Evt. de vraag stellen of ze weten wat een museum is.
- We kijken samen naar een kort filmpje.

4. Uitnodiging naar het museum, het 'Huis van Alijn'

Verbinding met Adobe Connect Pro

De kinderen hebben de stamboom van Clara, Chris, Inge en Arthur bij de hand.

Jullie hebben nog niets (?) gezien binnenin het museum, maar zou het geen goed idee zijn dat jullie zelf eens komen kijken? Jullie mogen volgende week maandag langskomen. Ik zal jullie rondleiden in het museum. Ik wacht op jullie binnen in het museum, dus kom maar binnen!

Als jullie al vragen hebben over de tijd van jullie voorouders, dan mag je die vragen al doorgeven aan jullie juf. Ze stuurt ze dan al door en waarschijnlijk vinden we wel een antwoord.

Tot volgende week?

(Ev. nog even de connectie open houden om te zien of alles begrepen is.)

Uitbreiding: Weten jullie eigenlijk waar het 'Huis van Alijn' is? Heb je goed gekeken naar het filmpje? (Kom tot Kraanlei 65, Gent)

De leerlingen kunnen zoeken op welke wijze ze het best in het 'Huis van Alijn' geraken.

BIJLAGE 3

Stamboom die werd gebruikt tijdens de introductieles.

Voorouders van Arthur

Leo

Geboorte: 7 aug
1900

Overlijden: 27 nov
1981

Clara

Geboorte: 22 jun
1905

Overlijden: 18 okt
2007

Roland

Geboorte: 9 feb
1936

Overlijden: 19 mei
1988

Anna

Geboorte: 17 aug
1945

Werner

Geboorte: 3 mei
1943

Chris

Geboorte: 16 dec
1945

Bram

Geboorte: 18 mrt
1965

Inge

Geboorte: 6 jul
1973

Arthur

Geboorte: 8 feb
2003

■ BIJLAGE 4

Lesvoorbereiding verwerkingsles 25/04/2013. Lesonderwerp: verwerkingsles van een bezoek aan het Huis van Alijn.

Huis van Alijn: verwerkingsles (webconferentieles 2)

(Expert in de klas – aanvulling in Ankers 3 (p. 35-36))

Lesonderwerp:

verwerkingsles van een bezoek aan het Huis van Alijn via Adobe Connect Pro.

De leerlingen krijgen de kans om nog online vragen te stellen aan hun gids. De gids voorziet ook nog een quiz waardoor de leerkracht kan evalueren of de leerlingen bepaalde doelen hebben bereikt.

<p>eindtermen</p>	<p><u>Leergebied wereldoriëntatie:</u> De leerlingen ...</p> <p>2.5 illustreren dat technische systemen evolueren en verbeteren. 5.5 kunnen belangrijke gebeurtenissen of ervaringen uit eigen leven chronologisch ordenen en indelen in periodes. Ze kunnen daarvoor eigen indelingscriteria vinden. 5.8 kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert. 5.9 tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.</p> <p><u>ICT - Leergebiedoverschrijdende eindtermen</u> De leerlingen ...</p> <p>8 kunnen ICT gebruiken om op een veilige, verantwoorde en doelmatige manier te communiceren.</p>
<p>Lesdoelen</p>	<p>De leerlingen kunnen...</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. typische objecten, gewoonten, fenomenen ... koppelen aan de generatie van ouders, grootouders, overgrootouders en voor de tijd van de grootouders. 2. objecten met een gelijkaardige functie in chronologische volgorde plaatsen. 3. verschillen en gelijkenissen verwoorden tussen hun leven en het leven van een leeftijdsgenoot in de generatie van hun ouders, grootouders en overgrootouders. 4. de gespreksregels om te communiceren binnen een webconferentieles toepassen. 5. verwoorden wat er in het 'Huis van Alijn' te ontdekken is. 6. verslag uitbrengen van hun leerervaringen t.g.v. een bezoek aan het Huis van Alijn en de webconferentielessen.
<p>Beginsituatie specifiek voor deze les</p>	<p>Situering in het leerproces: herhaling – evaluatie</p> <p>Voorkennis van de klasgroep</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ze hebben de Ankerles 'Op zoek naar onze voorouders' verwerkt. • Ze hebben een rondleiding gevolgd in het Huis van Alijn (de wondere 100) <p>Leerling-specifieke gegevens</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen met een autismespectrumstoornis • 7 leerlingen • Niveaudifferentiatie noodzakelijk (niet alle leerlingen beheersen de eeuwenband, terwijl andere al met de periodisering gestart zijn).
<p>Bronnen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Griet Desutter, didactische medewerkster Huis van Alijn. - Pazmany J., e.a., Ankers! 4 : leerwerkboek : ankerlessen bij wereldoriëntatie, Wommelgem, Van In, pp. 41-44 (aangepaste versie) - Pazmany J., e.a., Ankers! 3 : leerwerkboek : ankerlessen bij wereldoriëntatie, Wommelgem, Van In, pp. 35-36 (aangepaste versie)

LESSCENARIO WEBCONFERENTIELES 2

1. Verwelkoming van de leerlingen

	5'		4		Verbinding met Adobe Connect Pro
			De klas is ingelogd in de virtuele klasruimte.		

De presentator/gids verwelkomt de ingelogde leerlingen.

- Je verwelkomt de klas van juffrouw Eline, van 'De Oase'.
 - Je herhaalt kort enkele afspraken voor de uitzending.
- TIPS:
- o Vraag de leerlingen of ze je goed horen. Vraag hen om hun duim op te steken als ze je goed horen.
 - o Zeg dat deze uitzending live is. Dit wil dus zeggen...
 - dat alles wat jullie en ik zeggen te horen is. Vermijd dus lawaai (praten, met de stoelen schuiven ...);
 - dat we van elkaar zien wat we doen (Zwaai eens naar elkaar ☺);
 - dat als ik iets zeg jullie dit pas drie tellen later horen en omgekeerd. Dus als je iets vraagt, steeds eventjes wachten op het antwoord;
 - dat wanneer het geluid of het beeld niet goed is, de juffrouw een seintje geeft (ev. via de chatfunctie).

2. Vragenronde: leerlingen formuleren hun vragen na de rondleiding in het Huis van Alijn.

	'10		3,4,5,6		Verbinding met Adobe Connect Pro
			-De kinderen hebben de stamboom van Clara, Chris, Inge en Arthur bij de hand. - De kinderen mogen blijven zitten als ze hun vraag stellen. - De vragen worden ook schriftelijk bezorgd aan het 'Huis van Alijn'.		

De leerlingen stellen elk een vraag aan de gids. De vragen werden via mail bezorgd aan de gids zodat de vragen evt. kunnen worden gegroepeerd en voorbereid. De gids nodigt een leerling uit om de vraag te stellen.

De vragen worden beantwoord door de gids. Evt. gebruikt ze hiervoor extra ondersteunend materiaal.

- *Kunnen de vragen bezorgd worden aan het Huis van Alijn? Met vermelding van de naam van de vraagsteller?*
- *De leerlingen zullen de vragen ook op papier hebben.*
- *Deze fase kan langer duren, afhankelijk van de vragen van de leerlingen.*

3. Quiz met als onderwerp het bezoek aan het 'Huis van Alijn'		
 '10	 1,2,3,4, 6	 Verbinding met Adobe Connect Pro
		<ul style="list-style-type: none"> - De kinderen hebben de stamboom van Clara, Chris, Inge en Arthur bij de hand. - De leerlingen krijgen antwoordkaarten (zie bijlage) - PowerPoint (zie bijlage)

De gids kondigt aan dat ze ook nog enkele vragen heeft voor de leerlingen. De quiz verloopt via een PowerPoint. De leerlingen krijgen vier kaartjes (1 per generatie) zodat ze kunnen antwoorden op de vragen.

De gids vraagt aan de juffrouw om de antwoordkaartjes uit te delen. De gids overloopt kort de kaartjes (Clara, Chris, Inge en Arthur). Ze oefent een keer door te vragen ...

- wie is het langst geleden geboren? (antwoord: Clara)
- wie is ongeveer even oud als jullie ouders? (antwoord: Inge)

powerpoint quiz_versie2_adobe.pptx

**Plaats de kinderstoel bij de juiste persoon!
Is de stoel van Arthur, Inge, Chris of Clara?**

2

Arthur

Inge
(tijd van de ouders)

Chris
(tijd van de grootouders)

Clara
(tijd van de overgrootouders)

powerpoint quiz_versie2_adobe.pptx

De gids geeft nog kort uitleg bij de antwoorden. Zeker bij een foutief antwoord geeft de gids aan om welke reden het antwoord niet juist is.

4. Afsluiting van de webconferentieles.			
 '3	 4,5, 6	 Verbinding met Adobe Connect Pro	
			

De gids bedankt de leerlingen voor het bezoek aan het 'Huis van Alijn'.

De gids stimuleert de leerlingen om nog eens een bezoek te brengen aan het Huis van Alijn. De gids verwijst hiervoor evt. naar de website van het Huis van Alijn. Op de website vinden de leerlingen informatie over activiteiten in het museum en praktische info.

Afscheid nemen van de leerlingen en de juf.

BIJLAGE 5

PowerPoint met de quiz die werd gegeven tijdens de verwerkingsles.

Plaats de kinderstoel bij de juiste persoon!
Is de stoel van Arthur, Inge, Chris of Clara?

1

2

3

Plaats de kinderstoel bij de juiste persoon!
Is de stoel van Arthur, Inge, Chris of Clara?

1

- Arthur
- Inge
(tijd van de ouders)
- Chris
(tijd van de grootouders)
- Clara
(tijd van de overgrootouders)

**Plaats de kinderstoel bij de juiste persoon!
Is de stoel van Arthur, Inge, Chris of Clara?**

- Arthur
- Inge
(tijd van de ouders)
- Chris
(tijd van de grootouders)
- Clara
(tijd van de overgrootouders)

**Plaats de kinderstoel bij de juiste persoon!
Is de stoel van Arthur, Inge, Chris of Clara?**

- Arthur
- Inge
(tijd van de ouders)
- Chris
(tijd van de grootouders)
- Clara
(tijd van de overgrootouders)

**Wie droeg deze kleren op haar
plechtige communie?**

- Inge
(tijd van de ouders)
- Chris
(tijd van de grootouders)
- Clara
(tijd van de overgrootouders)

BIJLAGE 6

Projectplan webconferentie Mytylschool.

PROJECTFICHE Pedagogisch ICT-coördinator Anneke Verbeeck	Virtuele erfgoedexpert in de klas
VERANTWOORDELIJKE	Anneke Verbeeck / Kris Geelen (technische deel)
PROJECTTEAM	Leerkrachten secundair Mytyl o.l.v. Marleen Van der Vloedt en Chris Schippers
PARTNERS EN EXTERNEN	FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw uitgevoerd in opdracht van het Departement Cultuur, Sport, Jeugd en Media van de Vlaamse Gemeenschap.
CONTACTPERSOON	Bart De Nil Jolien Paeshuys (erfgoedcollectie)
STARTDATUM	6 maart 2013
EINDDATUM	2 mei = webconferentie Later nog evaluatie?

1. Context

Omschrijving	<p>DE VIRTUELE ERFGOEDEXPERT: WAT IS DAT?</p> <p>De virtuele erfgoedexpert in de klas is een innovatieve, educatieve ICT-toepassing die breedbandtechnologie implementeert in het onderwijs en de cultuursector. Via een webconferentieles (=Skype) brengen erfgoedexperts hun verhaal in de klas.</p>
Doelstelling	<p>Met de virtuele erfgoedexpert wil FARO i.s.m. scholen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - interactieve lessen voor het internet ontwikkelen in samenwerking met een erfgoedorganisatie en onderwijsorganisaties; Mytyl – erfgoedcollectie orgels - leerlingen van diverse leeftijden in contact brengen met mensen en plaatsen die anders fysiek niet bereikbaar zijn voor die doelgroep; - leerlingen de voor- en nadelen van een webconferentie laten exploreren; - leerlingen leren communiceren met elkaar en met een expert via een webconferentie; - leerkrachten (in opleiding) trainen in het begeleiden en ontwikkelen van een interactieve les via een webconferentie; - erfgoedexperts van buiten het onderwijs didactisch en praktisch ondersteunen om hun verhaal te vertellen aan een bepaalde doelgroep binnen het onderwijs via een webconferentieles. <p>Bij deze doelstellingen willen we benadrukken dat het middel (een webconferentieles) een didactische meerwaarde moet bieden. Met 'de virtuele erfgoedexpert' willen we leerlingen niet weghouden van erfgoedorganisaties, maar net een brug bouwen tussen bepaalde erfgoedorganisaties en het onderwijs.</p>
Doelgroep(en)	<p>voor kinderen niet toegankelijk zijn omdat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de ruimte niet kan bezocht worden door kinderen (bv. restauratieateliers); - de afstand tussen de school en de erfgoedorganisatie te groot is (bv. een actieve archeologische opgraving); - de erfgoedorganisatie een heel specifieke expertise bezit die je niet onmiddellijk in de buurt van een school vindt; - de kinderen een beperkte fysieke mobiliteit hebben.

Didactische / pedagogische meerwaarde	<p>In de klas live via een webconferentie met een erfgoedexpert communiceren die ergens anders is. Welke didactische meerwaarde heeft dit? Kun je niet gewoon naar een videofilm kijken?</p> <p>De webconferentie kan een didactische meerwaarde genereren t.o.v. bijvoorbeeld boeken, prenten en filmmateriaal. Een webconferentie is immers zeer interactief. Leerlingen kunnen rechtstreeks vragen stellen aan de expert en participeren zo onmiddellijk aan het verhaal. Tegelijkertijd communiceren de leerlingen met leeftijdsgenoten over het onderwerp. De virtuele wereld van het internet wordt ingezet om de werkelijkheid direct in de klas te brengen.</p> <p>ICT- en communicatievaardigheden die jongeren door de band genomen goed beheersen worden nu gebruikt om nieuwe kennis en werelden te ontdekken. Zo vergroot je de motivatie bij de leerlingen om actief deel te nemen aan de les en verhoog je het leerrendement van de leerlingen.</p>
---------------------------------------	---

2. Stappen en planning / checklist

Actie	Wie	Opvolging	Reflectie
Eerste overleg 6 maart 2013	Alle lktn sec Anneke V Kris Geelen Bart De Nil Jolien P	<ul style="list-style-type: none"> • Mailverkeer met info • Afspraak maken om orgels te bezichtigen • Afspraken rond uitwerking project 	
Mailverkeer met info voorzieningen	Anneke (in cc chris, marleen, dir, kris G, jolien P)		
Afspraak bezichtiging orgels op locatie	Iedereen	Woensdagmiddag 17 april	Filmpjes en foto's getrokken
Project pedagogisch uitwerken + voorstellen aan Marleen en Chris	Anneke	Vrijdag 26 april in Mytyl	
Afspraken i.v.m. technisch	Anneke => Kris	Mail + Kris neemt contact	
Controleren of materialen aanwezig zijn in Mytyl	Marleen ?	Groot scherm Internet voorziening Welk lolaal?	2 x groep van 15 pers, dus elke sessie duurt 25'

		Welke leerlingen?? Allemaal ? Max 15	
Draaiboek uitwerken	Anneke		

3. Uitwerking project

DE WEBCONFERENTIELES: HOE PAKKEN we HET AAN?

Een goede webconferentieles vraagt uiteraard een degelijke voorbereiding. Beide partijen - de school en de erfgoedexpert/erfgoedorganisatie – moeten zich inhoudelijk, didactisch en organisatorisch voorbereiden op de eigenlijke webconferentie.

Ik onderscheid drie stappen:

STAP 1: DE VOORBEREIDING

Kiezen voor een webconferentie?

Een erfgoedorganisatie kan om verschillende redenen instappen in de 'virtuele erfgoedexpert'.

- De erfgoedorganisatie wil een aanbod creëren voor een nieuw doelpubliek, m.n. het onderwijs of een bepaalde doelgroep ervan.
- De erfgoedorganisatie krijgt een specifieke vraag uit het onderwijs die niet beantwoord kan worden via de klassieke communicatiekanalen.
- De erfgoedorganisatie wil zijn expertise delen of bekend maken aan een groter publiek.
- De erfgoedorganisatie wil een tijdelijk project (restauratie, archeologische opgraving ...) delen.

- Een webconferentie duurt maximaal 1 uur, verwelkomen en afsluiten inbegrepen. Voor jonge kinderen.

- Een webconferentie is interactief. Je kunt de *interactie verhogen* door:

1. de deelnemers een voorbereidende activiteit aan te bieden zodat ze voor een probleemstelling de expert willen raadplegen;
2. regelmatig vragen te stellen aan de groep of aan een individuele leerling;
3. de leerlingen een proef of een handeling te laten uitvoeren in de klas onder jouw begeleiding. Je deelt dan wel op voorhand mee welk materiaal aanwezig moet zijn;
4. genoeg tijd te voorzien voor vragen en opmerkingen van de leerlingen;
5. de deelnemers ook eens met elkaar te laten communiceren;
6. De expert (Jolien) en de verantwoordelijke op school (Marleen) beschikken over een draaiboek waarin de webconferentieles stap voor stap is uitgeschreven. Enkel op die manier kan de timing gerespecteerd worden.

- De expert moet vlot kunnen communiceren met de doelgroep en vermijdt best zoveel mogelijk vakjargon.

- De expert beseft dat hij slechts een deel van zijn competenties kan tonen. Indien nodig kan er nog gewerkt worden met bijkomend informatief en didactisch materiaal dat ook via het web kan verspreid worden.

STAP 2: DE DAG VAN DE UITZENDING

Een webconferentie vereist een aantal afspraken voor een vlotte communicatie. Zorg dat de deelnemers die afspraken kennen. Het is aan te raden om die voor of zeker bij de start van de webconferentie mee te delen aan de deelnemers.

Houd er rekening mee dat deze manier van werken voor de meeste deelnemers nieuw is. Voorzie tijdens de opstartfase een gewenning met de apparatuur en de wijze waarop gecommuniceerd zal worden. Een regisseur kan dit proces begeleiden.

Organisatie in de klas (kaartjes van CLIM aanbieden)

Communicatie:

- Zorg voor **een regisseur die de tijd bewaakt**, mensen aanwijst die mogen praten, opdrachten formuleert en bepaalt welke beelden zichtbaar zijn.
- Zet de microfoon duidelijk in beeld. De leerling gaat rustig naar de microfoon als hij een vraag wil stellen of een antwoord wil geven.
- **Bepaal bij elke deelnemersgroep een 'voorzitter'** die de leerlingen aanduidt om naar de microfoon te komen en die de regie in handen houdt. Dit hoeft niet de leerkracht te zijn.
- Creëer de mogelijkheid dat ook een volledige klas kan participeren. **Geef bijvoorbeeld elke leerling een rode en groene kaart om een kleine peiling te organiseren. Dit verhoogt de interactie.**
- Geef de leerlingen de mogelijkheid om vragen op te schrijven tijdens de uitzending. Zo vergeten ze hun vraag niet of kunnen ze de vraag nog achteraf stellen aan de expert. Luister en kijk naar de expert en stel vragen als je meer informatie wil. Vragenlijstjes vooraf kunnen de interactie belemmeren!
- De expert zal waarschijnlijk niet alle vragen kunnen beantwoorden.
 - ❖ Je kunt werken met een chatbox waarin de vragen gesteld worden. Op die manier kunnen langs de kant van de expert vragen geclusterd worden en leerlingen persoonlijk aangesproken worden.
 - ❖ De expert kan achteraf ook nog op schriftelijke vragen antwoorden. Dit heeft het voordeel dat ook vragen en opmerkingen na de uitzending kunnen geformuleerd worden.
 - ❖ Als het geluid bij de deelnemers aanstaat, zorg dan dat het stil blijft als de expert of een deelnemer aan het woord is. De 'voorzitter' of de 'regisseur' kan natuurlijk het geluid uitschakelen op bepaalde momenten.
 - ❖ Als je een vraag stelt, spreek dan duidelijk in Algemeen Nederlands en in volledige zinnen.
 - ❖ Houd rekening met de vertraging van beeld en geluid. Je vraag wordt slechts enkele tellen later door de andere deelnemers gehoord en gezien. Mimiek, stem en gebaren worden door de andere deelnemers niet op dezelfde manier waargenomen zoals in een livegesprek.
 - ❖ Vermijd veel beweging in de deelnemersgroepen, zeker als de groep in beeld is. Dit leidt de aandacht af van de andere deelnemers en de expert.

Klassetting

- Duid iemand aan die de technische aspecten opvolgt. Camera, communicatie via de computer, bediening van het programma ... → Kris Geelen + Ict'er project
- **Zorg dat een leerkracht aan de computer zit. De voorzitter kan de vragen dan bundelen zodat ze de expert vlot bereiken.**
- Afhankelijk van het camerastandpunt en de grote van de groep, neem je best alle leerlingen in beeld.
- Zorg dat de microfoon vlot bereikbaar is voor alle deelnemers. Degene die de vragen stelt is steeds in beeld.
- **Vermijd storende geluiden tijdens de uitzending (schoolbel, speelplaats, klasgroepen die wisselen van lokaal ...).**
- Vermijd in- en uitzoomen met de camera. Indien de camera toch moet verplaatst worden of ergens op ingezoomd moet worden, doe dit dan rustig.
- Projecteer het beeld zodanig dat alle leerlingen de uitzending goed kunnen volgen. In een klas heb je dus een projectiesysteem nodig. (Een digitaal bord is gemakkelijk, maar niet noodzakelijk.)

STAP 3: EVALUATIE

Voorzie een evaluatiemoment met de deelnemers.

Dit kan gebeuren op twee momenten.

1. Op het einde van de uitzending controleer je of de vooropgestelde doelen bereikt zijn. Dit kan eventueel ook via enkele interactieve oefeningen.
2. Na de uitzending. Zorg voor een evaluatie met de leerlingen en met de leerkrachten.

BIJLAGE 7

Foto's die werden gebruikt bij het interactief spel tijdens de webconferentie in de Mytylschool.

H. MORTIER

L'HOOGHUYS L'ALEXANDRE GRAMMONT

